

مطالعه تطبیقی ارزش‌ها و هنجارها و رابطه آنها با آنومی؛

مطالعه موردی دانشجویان ساکن در خوابگاه‌های دانشگاه گیلان^۱

نادر افقی^۲

عضو هیأت علمی گروه علوم اجتماعی دانشگاه گیلان

عباس صادقی

استادیار گروه علوم تربیتی و مشاوره دانشگاه گیلان

چکیده

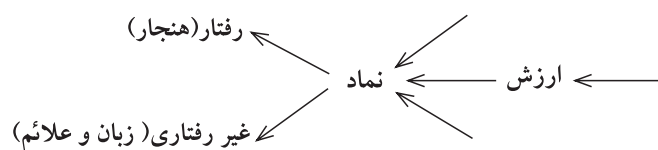
هدف از انجام تحقیق حاضر، بررسی ارزش‌ها و هنجارها در میان دانشجویان ساکن خوابگاه‌های دانشگاه گیلان در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ است. به منظور شناسایی دقیق ارزش‌ها و هنجارهای مذکور و نیز تحلیل جامع‌تر، ۱۱ سازه طراحی شده که ۱۰ سازه مربوط به متغیر مستقل (پیش‌بین) و ۱ سازه نیز به نام آنومی مربوط به متغیر وابسته (ملاک) بودند. نوع تحقیق، توصیفی - تحلیلی و با استفاده از ابزار پرسشنامه و مصاحبه استاندارد بوده است. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دختر و پسر خوابگاه‌های دانشگاه گیلان بود که جمعاً ۲۹۱۷ نفر دانشجو را دربرمی‌گرفت. با استفاده از فرمول نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی‌شده، در نهایت ۳۰۴ نفر دانشجو به نسبت تعداد کل آنان در طبقه تقسیم شدند. (خوابگاه دختران، خوابگاه پسران). پرسشنامه محقق‌ساخته، پس از کسب روایی لازم از طریق نظرسنجی از استادان و متخصصان و جهت کسب پایایی لازم از طریق ضریب آلفای کرونباخ در مطالعه جانبی (پایلوت) و نیز حذف برخی سؤالات در هر ۱۱ سازه با کسب میزان بالای ۷۰ درصد در ضریب آلفا، جهت جمع‌آوری داده‌های تحقیق مورد استفاده قرار گرفت. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، متوسط میزان آنومی در خوابگاه دختران (۳/۶۴) بوده است. البته آزمون T-TEST نیز نشان داد این تفاوت میزان دارای میزان آنومی کمتر است (۲/۷۶) نیز دارای متوسط آنومی نزدیک به میانگین ۳ است. با این حال نتایج تحقیق به تفکیک هر یک از متغیرهای درون سازه‌های پژوهش حاضر، نشان دادند مکانیسم کنترل اجتماعی (مجازات متخلفان) در هر دو خوابگاه در حد مطلوبی عمل نمی‌کند. به نظر می‌رسد در مجموع می‌توان نتایج فوق را نشانه‌های وجود عدم تعادل اجتماعی در خوابگاه‌های دختران و پسران دانست که به منظور جلوگیری از بروز بحران‌های اجتماعی در دانشگاه‌ها می‌تواند در برنامه‌ریزی‌های آینده مورد توجه بیشتر قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: آداب اجتماعی، آنومی، ارزش‌های اجتماعی، خوابگاه دانشجو، عادت‌های اجتماعی، هنجار.

مقدمه و طرح مسئله

دانشگاه همواره به عنوان سازمان و کانون علوم جدید از ارکان ضروری جامعه بوده است. دانشجویان نیز به عنوان فراگیران این علوم از اعضای مهم و قابل توجه این کانون محسوب می‌شوند. از آنجاکه در کنش متقابل میان افراد و سپس در پیدایش و دوام هر گروه اجتماعی، رفتار معنی‌دار نخستین پایه است و این جنبه از رفتار، استمرار و احساس پیوستگی را به دنبال دارد، پس زمانی گروه اجتماعی استحکام می‌یابد که معنی^۱ در رفتارهای موجود بین آنان مشترک باشد و این معانی مشترک در نهایت فرهنگ موجود را می‌سازند.

فرهنگ باور را پدید می‌آورد و باورها در مرحله بعد به وجود آورنده الگوهای عمل (هنجار)^۲ هستند. در واقع هنجارها شکل معینی از عمل هستند که مورد توافق و قرارداد جمع هستند. البته با توجه به مدل زیر مشخص می‌شود همه باورهای مشترک به هنجار تبدیل نمی‌شوند و همه هنجارها نیز از الزام‌آوری یکسانی برخوردار نیستند:

باورهای هستی‌شناختی مشترک (مانند اعتقادات مذهبی) رفتار (هنجار)
باورهای ارزش‌شناختی مشترک (مانند خوبی و بدی پدیده‌ها) ارزش نماد
باورهای زیباشناختی مشترک (اعتقاد به زیبایی و زشتی امور) غیر رفتاری (زبان، علائم)
(صدیق اورعی، ۱۳۷۴: ۴۷-۴۴).

میزان الزام‌آوری هر قاعده به عوامل متعددی بستگی دارد. همچنین گاه در موقعیت‌های خاص اجتماعی اشخاص دچار بی‌هنجاری یا سردرگمی در انتخاب هنجارها می‌شوند که به این وضعیت آنومی^۳ می‌گویند (دورکهایم، ۱۹۵۱: ۲۴۷).

کوشش برای شناخت هرچه دقیق‌تر و درست‌تر این عوامل و نیز شناسایی وجود شرایط آنومیک در میان دانشجویان ساکن خوابگاه، از انگیزه‌های اصلی پژوهش حاضر است. از آنجاکه بیش از نیمی از دانشجویان در خوابگاه‌ها به‌سر می‌برند و بسیاری از هنجارهای

1. Meaning
2. Norm
3. Anomi

دانشجویان ساکن، در خوابگاه‌ها یا خانه‌دوم آنان شکل می‌گیرد، شناخت این هنجارها و باورهای مشترک و اینکه این هنجارها تا چه اندازه دارای قدرت الزام‌آوری هستند، برنامه‌ریزان و مدیران در سطح کشور و دانشگاه‌ها در بُعد کلان و در دانشگاه گیلان در بُعد خرد یاری می‌دهد تا در برنامه‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت، جهت بهره‌برداری از این سرمایه‌های عظیم فرهنگی هرچه موفق‌تر و با ضریب اطمینان بیشتری، عمل کنند. از سوی دیگر کشف هنجارها و ارزش‌های حاکم بر رفتار دانشجویان می‌تواند اختلاف میان فرهنگ آرمانی^۱ و فرهنگ واقعی^۲ را نشان دهد و از این طریق مواد لازم را برای اصلاح و تغییر فراهم آورد (صدیق اورعی، ۱۳۷۴: ۵۷-۵۵). محققان و عالمان اجتماعی و برنامه‌ریزان امور فرهنگی دانشگاه‌ها با استفاده از نتایج چنین تحقیقاتی بهتر می‌توانند به بررسی و ریشه‌یابی بسیاری از واقعیت‌های اجتماعی در سطح دانشگاه‌ها نظیر بی‌تفاوتی‌های سیاسی، اعتراض‌های دانشجویی، اُفت تحصیلی و مدرک‌گرایی از یک سو و عدم رعایت ضوابط اجتماعی و عدم احساس مسئولیت در برابر حفظ اموال عمومی و بالا رفتن میزان و شدت تخلفات در هر سال، از سوی دیگر، بپردازند.

در نهایت این شناخت هم برای مدیران و هم برای دانشجویان انگیزه بیشتری را جهت برقراری تعامل مستمر و پایدار در جامعه دانشگاهی فراهم می‌آورد و بستر مناسبی را جهت اشاعه ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگ آرمانی ایجاد می‌کند. در پژوهش حاضر مسئله اصلی این است که ارزش‌ها و هنجارهای رایج در میان رفتارهای دانشجویان ساکن در خوابگاه‌ها کدامند؟ و این ارزش‌ها و هنجارها تا چه اندازه دارای قدرت الزام‌آوری هستند؟ و آیا در میان خوابگاه‌ها آنومی وجود دارد؟ و اگر وجود دارد میزان آنومی در رابطه با ارزش‌ها و هنجارها در هر یک از خوابگاه‌های دختران و پسران تا چه اندازه است تا بر اساس اطلاعات مربوط به خوابگاه دختران و پسران، تحلیل جنسیتی جامعی صورت گیرد.

چارچوب نظری

ابتدا به قصد توصیف و تبیین پدیده مورد تحقیق و متغیرهای پیش‌بین و ملاک، مبانی نظری تحقیق ارائه می‌گردد:

1. Ideal Culture
2. Culture Real

ارزش

نسبت به مفهوم ارزش نگاه‌های متفاوتی وجود داشته است. تعریف کلی ارزش عبارت است از: تفکرات و احساس عمیق و ریشه‌داری که به رفتار جمعی افراد متعلق به یک فرهنگ الهام و معنا می‌بخشند. این تفکرات و احساسات، معیار قضاوت برای تشخیص قدر و اهمیت افراد، مطلوبیت رفتارها و اشیای فرهنگی است (راد، ۱۳۸۲: ۴۳). به نظر گی روشه در نظر جامعه‌شناس تنها ارزش‌های واقعی، ارزش‌های یک جامعه خاص هستند. اینها آرمان‌هایی هستند که یک جمع برای خود قائل می‌شود و بدان اعتقاد دارد. بنابراین ارزش‌ها همیشه خاص هستند و متعلق به یک مقطع تاریخی، زیرا ارزش‌ها به نسبت زمان متغیرند؛ چنانکه در جوامع مختلف متفاوتند (روش، ۱۳۶۷: ۸۰). به نظر گیرتز ارزش‌ها آرمان‌هایی انتزاعی‌اند (گیرتز، ۱۳۷۳: ۳۶).

رفیع‌پور معتقد است ارزش اجتماعی آن چیزی است که اکثریت یک گروه یا جامعه می‌گویند خوب است یا بد ولی باید توجه داشت که ارزش منشأهای مختلفی دارد. مانند نیازها، هنجارها، کمیابی،... برای نمونه نیاز جنسی، جنس مخالف را و گرسنگی، غذا را با ارزش می‌کند و کمیابی، طلا و جواهرات را (رفیع‌پور، ۱۳۷۶: ۱۶۳-۱۶۲). بنابراین ارزش‌ها حالات یا وضعیت‌های مطلوب امور هستند که مورد توافق یک جمع هستند.

هنجار

مفهوم هنجار نیز با توجه به کاربرد آن در پژوهش حاضر قابل توجه است. به نظر گیرتز هنجارها اصول و قواعد معینی هستند که از مردم انتظار می‌رود آنها را رعایت کنند. هنجارها نشان‌دهنده بایدها و نبایدها در زندگی اجتماعی هستند (گیرتز، ۱۳۷۳: ۳۶). به نظر لاتمن^۱ هنجار آن قاعده رفتار یا خصوصیتی است که اکثریت اعضای جامعه یا یک گروه به آن عمل می‌کنند یا می‌پذیرند و عدم پیروی از آن مجازات و توبیخ (بیشتر غیررسمی) را در پی دارد (لاتمن، ۱۹۷۱). البته هنجارها چه در ذات با ارزش باشند یا بی‌ارزش، از نظر اکثریت اعضای جامعه، با ارزش هستند یعنی به ارزش اجتماعی تبدیل می‌شوند؛ چه هنجارها برای یک جامعه مفید باشند مانند اعتقادات جمعی، ایثار،... چه مضر مانند لواط در قوم لوط یا تریاک کشیدن و خالکوبی در برخی از گروه‌ها (رفیع‌پور، ۱۳۷۶: ۱۳۷۶).

۱۶۳). داهرنردورف^۱ و برخی دیگر از دانشمندان نظیر هریسون^۲ یکی از کارکردهای مهم هنجار را تنظیم گرامر اجتماعی^۳ می‌دانند و معتقد هستند هنجارها روابط اجتماعی را تنظیم می‌کنند و از این طریق نظم اجتماعی را به وجود می‌آورند. برای مثال اگر انسان‌ها در هنگام نواختن در یک ارکستر، هنگام عبادت در کلیسا، در موقع طواف، در هنگام ازدواج، در صف اتوبوس، در ترافیک شهر تهران و غیره، قواعد، دستورالعمل‌ها و هنجارها را رعایت نکنند، روابط اجتماعی و کنش‌های متقابل دچار اختلال می‌شوند و نظم اجتماعی به هم می‌خورد و در بدترین وضع، جامعه به بیماری «فلج اجتماعی» دچار می‌شود (داهرنردورف، ۱۹۸۸: ۲۶؛ هریسون، ۱۹۹۲: ۲۰). دورکیم معتقد است به قاعده رفتار اجتماعی که به وسیله همه عاملان اجتماعی یا اکثر آنها رعایت می‌گردد و از روان فردی افراد مستقل است و قائم بر «اجتماع افراد» است، هنجار گفته می‌شود. وی برای هنجارها ویژگی‌های خاصی قائل است از جمله اینکه: هنجارها مستقل از افرادند، و هنجارها الزام‌آورند (دورکیم، ۱۳۴۳: ۱۳۵-۱۳۰). صدیق‌اورعی معتقد است هنجارهای اجتماعی را می‌توان به دو زیرمجموعه تقسیم کرد:

هنجارهای رسمی (قانون‌ها) - هنجارهای اجتماعی (آداب)، و هنجارهای غیررسمی (غیرقانون) - عادات

در این مدل می‌توان هنجارهای غیررسمی اجتماع را از لحاظ ضمانت اجرا و شدت و ضعف کنترل اجتماعی درباره آنها، به دو دسته تقسیم کرد:

۱. آداب اجتماعی: قواعد رفتاری پذیرفته شده‌ای هستند که جامعه زیر پا گذاشته شدن آنها را تحمل نمی‌کند.
۲. عادت‌های اجتماعی: قواعد رفتاری هستند که توسط اکثریت رعایت می‌شوند اما جامعه در قبال تخلف از آن بردباری نشان می‌دهد (صدیق‌اورعی، ۱۳۷۴: ۱۷-۱۶).

1. Daherndorf
2. Harison
3. Social Gramer

نحوه تنزل نظام فرهنگ در نظام اجتماعی

پارسونز^۱ نظام اجتماعی را شبکه‌ای از نقش‌ها می‌داند که نقش‌ها در آن عبارتند از هنجارهای خاص یک موقعیت اجتماعی. هنجارها لایه آخر نظام فرهنگ هستند و به نظام اجتماعی منتقل می‌شوند:

فرهنگ
نظام اجتماعی
شخصیت
ارگانیزم
عمل

بنابراین هنجارها سازندگان موقعیت‌ها^۲ و نقش‌ها و پایگاه‌ها^۳ هستند. نقش‌ها و پایگاه‌ها بر محور موقعیت‌ها شکل می‌گیرند (اسکیدمور، ۱۳۷۵: ۱۸۸-۱۸۲).

در فرایند درونی شدن هنجارها چهار عنصر قابل تمیز هستند: (۱) جامعه‌پذیرکننده، (۲) جامعه‌پذیری، (۳) هنجارها، (۴) جامعه‌پذیرشونده. هر یک از عناصر فوق می‌تواند بر نوع هنجارهای درونی شده و میزان درونی شدن آنها تأثیر بگذارد، این ویژگی‌ها بدین شرح قابل اشاره هستند:

الف - ویژگی‌های گروه جامعه‌پذیرکننده: ساخت اجتماعی گروه جامعه‌پذیرکننده، نوع مواضع اعضای گروه جامعه‌پذیرکننده، میزان نظارت اجتماعی موجود در گروه جامعه‌پذیرکننده؛

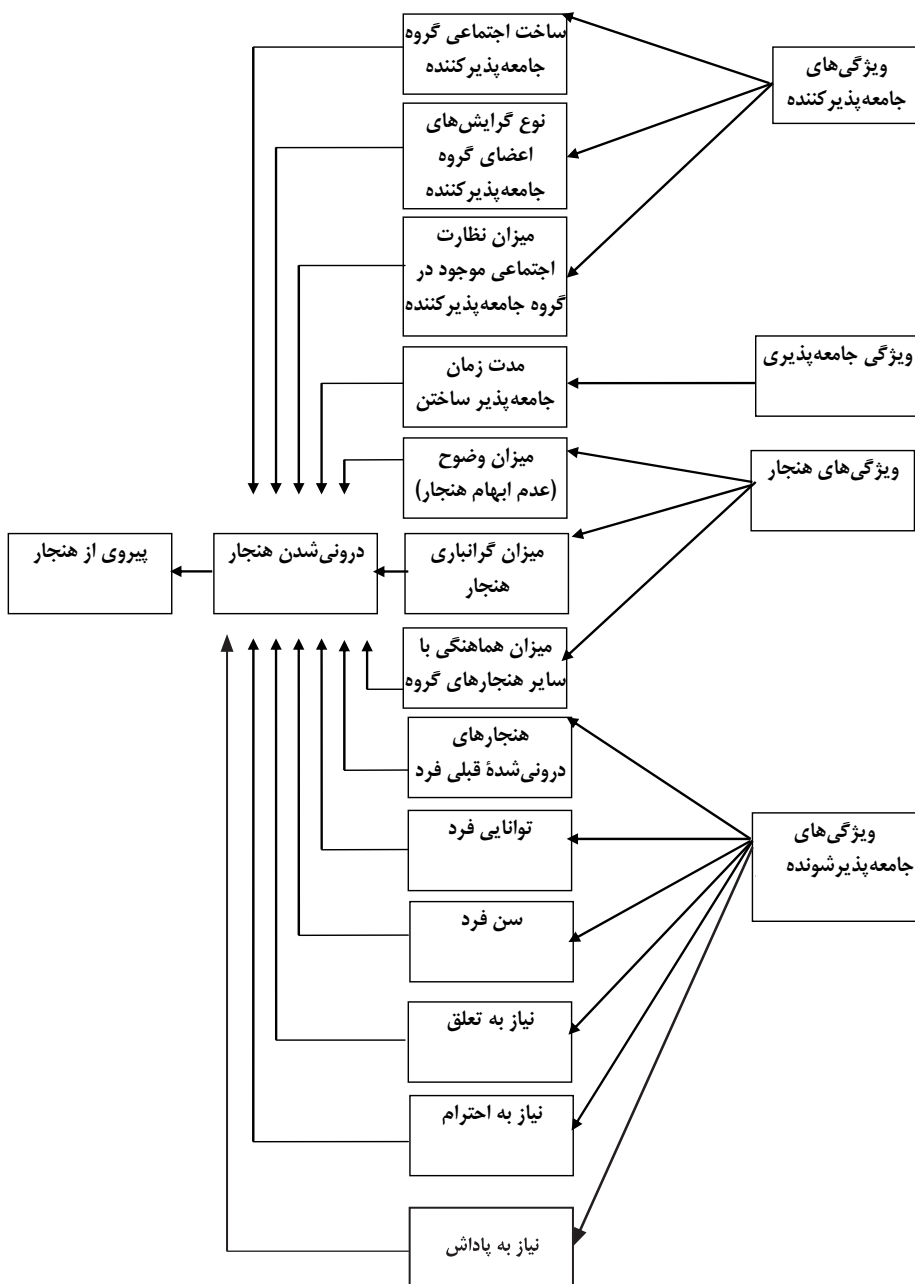
ب - ویژگی‌های مربوط به جامعه‌پذیر ساختن: مدت زمان دوره جامعه‌پذیر ساختن؛

ج - ویژگی‌های مربوط به هنجار: میزان وضوح (عدم ابهام) هنجار، میزان گرانباری هنجار، میزان هماهنگی (عدم تعارض) هنجار با سایر هنجارهای گروه؛

د - ویژگی‌های مربوط به جامعه‌پذیرشونده: ساخت روانی فرد (هنجارهای درونی شده قبلی فرد، توانایی فرد)، نیازهای فرد، سن فرد (صدیق اورعی، ۱۳۷۴: ۸).

نمودار شماره ۱. عوامل مؤثر بر درونی شدن هنجار و پیروی از آن

آنومی

آنومی یا آشفتگی اجتماعی، یک وضعیت بی‌قاعدگی یا بی‌هنجاری^۱ است که در آن افراد قادر نیستند بر اساس یک نظام از قواعد مشترک ارتباط متقابل برقرار کنند و نیازهای خود را ارضا نمایند؛ در نتیجه نظم فرهنگی و اجتماعی از هم پاشیده می‌شود. پیامد چنین وضعیتی ممکن است بالا رفتن میزان قانون‌گریزی و رفتارهای تخلف‌آمیز باشد و در عین حال مردم به طور غیرمعمول تابع یک «عرف نوحاسته» می‌شوند و آنچه بخشی از عرف معمول و پذیرفته‌شده جامعه بوده، از دست می‌رود (مؤمنی، ۱۳۸۱: ۱۷).

در تفسیر دیگر معیدفر معتقد است: در برخی کشورهای در حال توسعه از جمله ایران که در حال گذار از یک جامعه سنتی به مدرن هستند، در بسیاری از موارد نظم سنتی دچار به‌هم‌ریختگی می‌شود. این به‌هم‌ریختگی گاه معیارهای سنتی را تضعیف می‌کند بی‌آنکه با هنجارهای جدیدی جایگزین کند. به تعبیر وی نام این پدیده را می‌توان «سازگاری عرفی» نامید (معیدفر، ۱۳۸۰: ۸۳).

برخی جامعه‌شناسان نیز معتقدند تأثیر بی‌هنجاری یا آنومی در هنگام وقوع یک بحران که خطرات جانی در برداشته باشد، نظیر جنگ یا زلزله بسیار شدید است، اما در نهایت پایدار و یا لزوماً منفی نیست اما نوسان‌های شدید اقتصادی که منجر به گردآوری ناگهانی ثروت یا از دست دادن آن می‌شود، تأثیر قاطع تری دارد و از نظر زمانی، برای دوران طولانی‌تر فرایند انطباق اجتماعی و اطاعت از قوانین و عرف آنها به عنوان نیروهای اجتماعی را کاهش می‌دهد، زیرا موجب تغییر ناگهانی ارزش‌های اجتماعی می‌شود و در میان افراد جامعه نوعی سردرگمی ایجاد می‌کند (ریچاردز، ۲۰۰۴).

علل پیدایش آنومی

پدیده آنومی هم از بُعد کلان مورد بررسی قرار گرفته و هم از ابعاد جزئی‌تر یعنی انحرافات^۲ و تبهکاری^۳. به این معنی که در سطوح مختلف، عوامل گوناگون در پیدایش این پدیده‌ها می‌توانند مؤثر واقع شوند. این سطوح شامل سطح جامعه یا سطح کلان، سطح گروه یا سطح خانواده و سطح فردی می‌شود. در سطح کلان یا جامعه مهم‌ترین افرادی که علل

1. Normlessness
2. Deviance
3. Criminal Behavior

آنومی را بررسی کرده‌اند، امیل دورکیم و رابرت مرتون بوده‌اند. دورکیم ثروتمندی ناگهانی در مقابل فقر را عاملی برون‌زا می‌بیند و نشان می‌دهد تحت تأثیر این عامل، برخی از اشکال رفتارهای انحرافی نظیر خودکشی افزایش می‌یابد. دلیل این ثروتمندی ناگهانی تغییرات شتابزده اجتماعی - اقتصادی است که موجب ازهم‌پاشیدگی هنجارهای سنتی، یعنی وضعیت سریع آنومی می‌شود (دورکهایم، ۱۹۵۱: ۲۴۷). اگر نظریه دورکیم با نظریه مرتون مقایسه شود، ملاحظه می‌شود که مرتون بیشتر به بخش پایان فرایند آنومی می‌پردازد، بدین معنی که پس از برخورد فقر و ثروت و ایجاد احساس نیاز شدید، اگر امکانات و راه‌های رسیدن به اهداف محدود یا مسدود باشد، آنومی در مقیاس‌های متفاوت به وجود می‌آید. بنابراین مرتون «رشد اقتصادی» را مانع نمی‌داند، مشروط به اینکه امکانات برای همه فراهم آید (مرتون، ۱۹۶۸: ۲۱۸) به نظر گور^۱ اگر افراد خود را با افراد مشابه یا کمی بالاتر از طبقه خود مقایسه کنند و دچار احساس محرومیت نسبی شوند و اگر این احساس در جامعه شدید یا عمیق و در سطح وسیعی بین تعداد زیادی از مردم وجود داشته باشد، در آن صورت این احساس منجر به آنومی می‌شود و تحت شرایط خاصی شورش‌های سیاسی را به وجود می‌آورد. شدت و عمق احساس محرومیت نسبی بستگی دارد به ادراک ذهنی مردم از فاصله بین انتظارات و امکانات ارضای نیاز (گور، ۱۹۷۰: ۶۰).

اما در سطح گروه، عوامل مؤثر در پیدایش آنومی توسط افراد زیر مطرح شده‌اند: به نظر ساترنلند^۲ انحراف‌های ناشی از آنومی عموماً در قالب گروه‌های نخستین نظیر گروه دوستان یا خانواده آموخته می‌شود. این گروهی بسیار متنفذتر از مأموران و مسئولان رسمی مانند معلمین، کشیشان یا افراد پلیس یا ابزار ارتباط جمعی نظیر فیلم و روزنامه است.

کلووارد^۳ معتقد است گرچه مهم‌ترین عاملی که افراد را به سوی انحراف سوق می‌دهد، متعلق به قشر پایین است، اما اکثر افراد متعلق به قشر متوسط و بالا نیز - حتی اگر متمایل به کارهای انحرافی باشند - به علت عدم فراهم بودن شرایط و امکانات سازمان‌یافته برای دستیابی به کارهای انحرافی، با دشواری روبه‌رو هستند؛ همان‌طور که برای افراد قشر پایین،

1. Gurr
2. Sutherland
3. Cloward

دستیابی به مشاغل مناسب^۱ امکان‌ناپذیر است. به نظر ماتسودا^۲ گروه‌های غیررسمی مهم^۳ (از جمله تأثیر خانواده و دیگران) بر رفتار اعضا، تأثیر غیر قابل انکاری دارند. به عبارت دیگر قرار داشتن در شبکه روابط تبهکاران موجب کسب سرمایه تبهکاری و این خود موجب افزایش و گسترش تبهکاری می‌شود (ماتسودا، ۱۹۹۲: ۱۵۷۷).

ازگود^۴ و همکارانش نیز در یک تحقیق مهم، به نتایجی رسیده‌اند از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

انگیزش در وضعیت موجود: اکثر انسان‌ها کم‌وبیش زمینه انحراف را دارند، اما آنها فقط در شرایط خاص دست به رفتار انحرافی می‌زنند.

میزان گذران زمان با جوانان همسن: در گروه‌های همسن است که انسان کارهایی را انجام می‌دهد تا از جانب همسن‌ها تشویق شود یا توبیخ نشود.

عدم حضور یک شخصیت مقتدر و منتقد: بیشتر کارهای انحرافی در خانواده‌ها وقتی روی می‌دهد که یک عضو خانواده مقتدر نباشد، نظیر درگیری پدران خانواده با مسئولیت‌های اضافه بر شغل اصلی نظیر شغل دوم، اضافه‌کاری‌ها، مأموریت‌ها و... که در آن صورت نظارت و کنترل بر اعضای خانواده (و نه فقط فرزندان) کاهش و احتمال انحراف افزایش می‌یابد. زندگی برنامه‌ریزی شده: به همان میزان که جوانان در زندگی دارای یک برنامه مشخص بوده و به آن مشغول باشند، به همان نسبت وقت برای کارهای غیر برنامه‌ریزی شده گمراه‌کننده کم می‌آورند (اوزگود، ۱۹۹۶: ۶۳).

پیشینه تحقیق

با توجه به بررسی سوابق مطالعاتی در زمینه تحقیق حاضر در جامعه ایران، می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱. اعظم رواسی‌پور و همکاران در تحقیقات خود در سال ۱۳۵۴ در مورد دانشجویان ساکن خوابگاه به این نتیجه رسیده‌اند که مهم‌ترین مشکل دانشجویان، مشکل عاطفی،

1. White Coller
2. Matsueda
3. Significant others
4. Osgood

کمبود دوست صمیمی، دوری از خانواده و احساس تنهایی است.

همچنین تعداد دختران ناراضی از خوابگاه بیشتر از پسران است. فاطمه رحمان سرشت در تحقیق خود در سال ۱۳۵۵ به این نتیجه رسید که دانشجویان ساکن خوابگاه دوری از خانواده و کمبود محبت را مهم‌ترین مشکلات خود می‌دانند. فیروزه شمسیان در سال ۱۳۶۸ مهم‌ترین مشکلات دانشجویان ساکن خوابگاه را مشکلات بهداشتی و فقدان یک مشاور متخصص در خوابگاه، تراکم دانشجویان در اتاق‌ها، کمبود فضا برای مطالعه، نحوه سرپرستی، کمبود وسایل برای نگهداری و تهیه غذا می‌داند.

۲. مسعود فلاحتی خشکتاب در سال ۱۳۶۸ بر اساس تحقیق خود در مورد دانشجویان ساکن خوابگاه‌های دانشگاه علوم پزشکی تهران، ایران و شهید بهشتی به این نتیجه رسید که افسردگی دانشجویان مقیم خوابگاه بیشتر از جمعیت عادی است اما بین دانشجویان پسر و دختر از نظر میزان افسردگی تفاوت معنی‌داری وجود نداشته است.

۳. بالاخره مجید حیدری چروده در تحقیق خود در سال ۱۳۶۹ در دانشگاه فردوسی مشهد به این نتیجه رسیده که خوابگاه متأهلین قاعده‌مندتر از خوابگاه‌های پسران و دختران است و خوابگاه دختران نیز نسبت به پسران هنجارپذیرتر است. با وجود این، هم خوابگاه دختران و هم خوابگاه پسران با در نظر گرفتن معیارهای رایج هنجارمند تلقی نمی‌شوند. در ارزیابی تحقیقات انجام‌شده، باید اذعان نمود به جز تحقیق حیدری چروده، عمدتاً از دیدگاه روان‌شناسی به مسائل و مشکلات خوابگاه نگریسته شده و اگرچه در توصیف مسائل و مشکلات خوابگاه‌های دانشجویی به نحو مناسبی عمل نموده‌اند، اما در تبیین مشکلات و بررسی روابط بین متغیرهای مختلف از روش‌های آماری مناسب استفاده نکرده‌اند. در تحقیق حیدری چروده نیز به‌رغم دقیق بودن، شاخص‌های آماری تنها جهت توصیف داده‌ها به‌کاررفته‌اند و در نتیجه تحقیق فاقد فرضیه و تحلیل روابط بین متغیرهاست و در نتیجه ارائه مدل‌های چندمتغیری و نیز دستیابی به مدل گرسیونی قابل پیش‌بینی، امکان‌پذیر نبوده است. با وجود این، تمامی این تحقیقات و به‌خصوص تحقیق فوق‌الذکر از لحاظ توصیف و واقع‌نمایی مسائل و مشکلات خوابگاه‌های دانشجویی و نیز امکان دستیابی به شاخص‌های تجربی سنجش مفاهیم جامعه‌شناختی در میان دانشجویان و به عنوان منابعی برای طرح فرضیه، درخور توجه هستند.

بر اساس چهارچوب نظری و به‌خصوص موارد مطرح‌شده در تحقیقات پیشین و

پژوهش مجید حیدری چروده در دانشگاه فردوس مشهد و همچنین بر مبنای ابعاد مختلف جامعه جهت شناسایی و سنجش ارزش‌ها و هنجارها در بین دانشجویان دختر و پسر ساکن خوابگاه، می‌توان ۱۰ سازه زیر را مطرح نمود:

ابعاد، ارزش‌ها و هنجارها	سازه‌ها
بعد بهداشتی	سازه بهداشت
بعد حقوقی	سازه حفظ اموال عمومی، حقوق هم‌خوابگاهی
بعد مشارکت اجتماعی	سازه مشارکت سیاسی، اقتصادی و راهپیمایی
بعد ارزشی و دینی	سازه دین و مذهب
بعد خانواده	سازه ازدواج و روابط دختر و پسر
بعد تفریح و سرگرمی	سازه اوقات فراغت
بعد آموزش	سازه تحصیل
بعد مشاغل	سازه کار
ابعاد فرعی دیگر جامعه	سازه سایر ابعاد جامعه

فرضیه‌های تحقیق

با توجه به مباحث نظری مطرح‌شده و نیز پیشینه تحقیق و همچنین تجزیه برخی مفاهیم کلان و انتزاعی‌تر نظری به شاخص‌های ملموس‌تر و قابل سنجش در پژوهش حاضر، می‌توان فرضیه‌های زیر را مطرح نمود:

بین سازه‌های بهداشت، اموال عمومی، حقوق هم‌خوابگاهی، راهپیمایی، دین و مذهب، ازدواج، اوقات فراغت، تحصیل، کار و شغل و سازه سایر ابعاد جامعه، با میزان آنومی همبستگی وجود دارد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر با توجه به معیارهای مختلفی که برای تقسیم‌بندی روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی ذکر کرده‌اند از نوع مطالعات مقطعی، پهنانگر، توصیفی - تحلیلی و کاربردی است زیرا صرفاً در یک زمان صورت می‌گیرد و واقعیت ارزش‌ها و هنجارهای موجود در میان دانشجویان خوابگاه‌های دانشگاه گیلان و ارتباط آنها با آنومی مورد بررسی قرار می‌گیرد. از این رو پژوهشی مقطعی است؛ از طرفی چون تحقیق حاضر بر روی نمونه نسبتاً وسیعی انجام می‌گیرد تا قدرت تعمیم‌پذیری داده‌ها را فراهم سازد، تحقیق از نوع پهنانگر است. از آنجاکه در تحقیق حاضر به اقتضای موضوع مورد پژوهش و اهداف آن هم به توصیف داده‌ها و هم به تحلیل روابط دومتغیری و چندمتغیری پرداخته می‌شود، پس پژوهشی توصیفی - تحلیلی است و سرانجام چون پژوهش حاضر درصدد تشخیص نابهنجاری‌ها و راه‌حل رفع آنهاست، از نوع کاربردی محسوب می‌شود. در پژوهش حاضر، جهت جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها از شیوه پیمایشی استفاده شده است؛ به همین منظور داده‌های تحقیق از طریق یک پرسشنامه محقق‌ساخته که شامل سه بخش «الف»، «ب»، «ج» بوده و ۱۰۶ سؤال را دربرمی‌گیرد، جمع‌آوری شد.

جامعه آماری تحقیق حاضر، کلیه دانشجویان ساکن در خوابگاه‌های دانشگاه گیلان در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ بوده که آمار کلی آنان به شرح زیر است:

جمع پسران ساکن در خوابگاه‌ها: ۱۳۳۲ نفر

جمع دختران ساکن در خوابگاه‌ها: ۱۵۸۵

جمع کل ساکنان خوابگاه‌ها: ۲۹۱۷ نفر

شیوه نمونه‌گیری و تعیین حجم نمونه از نوع طبقه‌بندی تصادفی است و از این رو برای تعیین حجم نمونه، از فرمول طبقه‌ای کوکران استفاده شده است.

$$(\sum whsh)^2 \frac{1}{N^2} (\sum whsh)^2$$
$$(\sum Nhsh)^2 \frac{1}{N^2} + \frac{d^2}{T^2} \star (\sum whsh)^2 \frac{1}{N} + V N^0 =$$

(Cochran ,104:1963)

$$N^0 = \frac{(3/05)^2}{0/03 + \frac{1}{2917}(9/405)} = \frac{9/3}{0/03} = 310$$

$$\begin{aligned} Wh &= \text{نسبت حجم هر طبقه بر کل جمعیت} \\ Sh &= \text{انحراف معیار متغیر مورد نظر در درون طبقه} \\ V &= \text{واریانس مطلوب متغیر مورد نظر} \end{aligned}$$

جامعه آماری به دو طبقه که همان دو نوع خوابگاه‌ها بودند، تقسیم شدند زیرا گمان می‌رفت این دو طبقه به لحاظ متغیرهای تحقیق دارای تفاوت معنی‌داری هستند. حداقل فایده‌ای که این تقسیم‌بندی داشت - حتی به فرض رد فرضیه فوق - تخصیص بهینه نمونه بود.

در مرحله دوم با یک تحقیق مقدماتی، واریانس متغیرهای تحقیق در هر یک از طبقات جامعه برآورد شد و سپس واریانس یکی از متغیرهای مهم تحقیق در فرمول نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده قرار داده شد که پس از محاسبه حجم نمونه، معادل ۳۱۰ نفر برآورد گردید. با توجه به شرایط موجود در خوابگاه و امکانات دسترسی به نمونه‌ها و نیز به منظور بالا رفتن دقت تحقیق در خوابگاه‌های دختران و پسران، حجم نهایی تحقیق به شرح زیر به ۳۰۴ نفر تقلیل یافت: خوابگاه پسران: ۱۴۲ نفر؛ خوابگاه دختران: ۱۶۲ نفر.

تعاریف عملیاتی متغیرها

ارزش

تعریف مفهومی: ارزش‌ها حالات یا وضعیت‌های مطلوب امور هستند که مورد توافق یک جمع قرار دارند.

تعریف عملیاتی: قضاوت ارزشی یک فرد، جلوه مشاهده‌پذیر ارزش نزد وی است. قضاوت ارزشی عبارت است از بیان یک عقیده مشترک اجتماعی درباره آنچه خوب، درست و مطلوب است. ما از طریق دقت در قضاوت‌های ارزشی دانشجویان به ارزش و ضد ارزش نزد آنان پی می‌بریم. اموری که دانشجویان در تحقیق حاضر قضاوت‌های ارزشی خود را به سمت آنها معطوف ساختند، از طریق مشاهده مشارکتی و مصاحبه‌های مقدماتی با تعدادی از دانشجویان، مشخص شده‌اند.

هنجار

تعریف مفهومی: هنجارها اصول و قواعد معینی هستند که از مردم انتظار می‌رود آنها را

رعایت کنند. بنابراین نشان‌دهنده بایدها و نبایدها در زندگی اجتماعی هستند.

تعریف عملیاتی: هر احساس، اندیشه و عمل که توسط اکثریت اعضای یک گروه بروز داده می‌شود (شکل احساس، اندیشه و عمل) و عدم بروز آن یا بروز خلاف آن، که مجازات گروه (خواه خفیف، خواه شدید) را در پی داشته باشد، جلوه یک ادب اجتماعی نامیده می‌شود؛ ولی اگر گروه در برابر عدم بروز آن یا بروز خلاف آن بردباری نشان دهد، جلوه یک عادت اجتماعی نامیده می‌شود. در تحقیق حاضر اعمال مختلفی که می‌توانست نشانه نقض یک قاعده باشد، از طریق مشاهده مشارکتی و مصاحبه‌های مقدماتی و نیز قضاوت‌های ارزشی دانشجویان شناسایی شدند و در قالب دو بخش «الف» و «ب» به پاسخگویان ارائه شد تا با تعیین میزان مشاهده ارتکاب و مرتکبان آن عمل و نوع و شدت واکنش اکثریت اعضای گروه دانشجویان ساکن خوابگاه، به هنجار بودن یا نبودن و عادت بودن یا نبودن قواعد عمل پی برده شود.

میزان ارتکاب عمل و قضاوت‌های دانشجویان بر اساس پاسخ به طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت با گزینه‌های زیر بود:

(۱) هیچکس، (۲) بعضی از هم‌طبقه‌ای‌ها، (۳) نیمی از هم‌طبقه‌ای‌ها، (۴) اکثر هم‌طبقه‌ای‌ها، (۵) همه هم‌طبقه‌ای‌ها.

همچنین نوع و شدت واکنش ساکنان خوابگاه نسبت به ارتکاب عمل بر اساس پاسخ به طیف شش‌گزینه‌ای زیر سنجیده شد:

بی تفاوت: (۰)؛ منفی بسیار ضعیف: (۱-)؛ منفی ضعیف: (۲-)؛ منفی: (۳-)؛ منفی شدید: (۴-)؛ منفی بسیار شدید: (۵-).

آنومی (سوالات مجموعه «ج» پرسشنامه)

تعریف مفهومی: منظور از آنومی همان وضعیت بی‌قاعدگی یا بی‌هنجاری است که در آن افراد قادر نیستند بر اساس یک نظام از قواعد مشترک ارتباط برقرار کنند و نیازهای خود را ارضا کنند؛ در نتیجه نظم فرهنگی و اجتماعی از هم پاشیده می‌شوند (رفیع‌پور، ۱۳۷۸: ۱۳).

تعریف عملیاتی: میزان آنومی از طریق پرسش‌هایی که در قالب دو طیف لیکرت و برش قطبین طراحی شدند و با گنجانیدن هر سه دسته هنجارهای رسمی، نیمه‌رسمی و غیررسمی و نیز عوامل تأثیرگذار بر آنومی در سطح کلان گروهی و فردی، در قالب

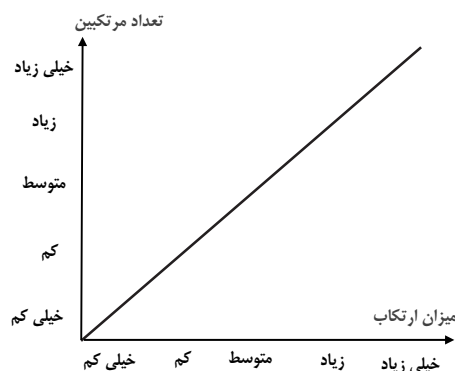

بخش «ج» پرسشنامه به صورت جلوه مشاهده‌پذیر و شاخص سنجش آنومی مورد بررسی قرار گرفتند. گویه‌های سنجش میزان آنومی با استفاده از گویه‌های به‌کاررفته در پژوهش (رفیع‌پور، ۱۳۷۸) طراحی شدند و هفت گویه برای سنجش میزان آنومی به کار رفت. ۲ گویه: دستیابی به اهداف و امید به آینده، بر اساس طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت طراحی شدند که گویه دستیابی به اهداف از اصلاً نه: (۱) تا خیلی زیاد: (۵)، و گویه امید به آینده، از خیلی بدتر می‌شود: (۱) تا خیلی بهتر می‌شود: (۵) و ۲ گویه اعتماد اجتماعی و ۳ گویه ملاحظه‌های اجتماعی بر اساس طیف برش قطبین طراحی شدند. میزان آنومی بر اساس میانگین نمرات هر یک از پاسخگویان در کل ۷ گویه سنجش آنومی محاسبه گردید که بر این اساس، میزان آنومی شامل ۱-۱/۶۷: (کم)، ۱/۶۸-۳/۳۴: (متوسط) و ۳/۳۵-۵: (زیاد) می‌باشد.

شاخص بندی مفاهیم

بر اساس سؤالات مجموعه الف پرسشنامه، دو شاخص زیر بر مبنای نمره محاسبه شده پاسخگویان در هر یک از سازه‌های تحقیق، اندازه‌گیری شدند.

(سؤالات مجموعه «الف» پرسشنامه)

به منظور محاسبه شاخص تکرار ابتدا بیشترین تعداد مرتکبان یک عمل نسبت به هر یک از سؤالات پرسشنامه بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای زیر مشخص می‌شدند:

(۱) هیچکس، (۲) بعضی از هم‌طبقه‌ای‌ها، (۳) نیمی از هم‌طبقه‌ای‌ها، (۴) اکثر هم‌طبقه‌ای‌ها، (۵) همه هم‌طبقه‌ای‌ها.

سپس میزان ارتکاب به عمل نیز نسبت به هر یک از سؤالات با توجه به اینکه طیف‌ها در سطح سنجش ترتیبی قرار داشتند بر اساس شاخص میانه به دست آمدند و سرانجام از تقاطع تعداد مرتکبین عمل و میزان ارتکاب به عمل در هر یک از سؤالات، شاخص تکرار به دست آمد.

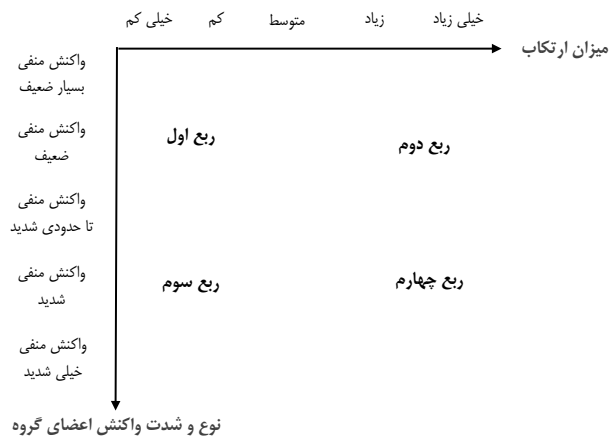
اگر محورهای مربوط به توزیع فراوانی متغیرهای میزان ارتکاب عمل و تعداد مرتکبین آن را در تعامل با هم قرار دهیم، به نمودار فوق می‌رسیم.

در تحقیق حاضر حاصل تعامل متغیرهای فوق را شاخص تکرار می‌نامیم. به عبارتی اگر تعداد مرتکبین یک عمل خیلی زیاد باشد و میزان ارتکاب آن هم خیلی بالا باشد، شاخص تکرار بسیار زیاد خواهد بود و اگر تعداد مرتکبین خیلی کم و میزان ارتکاب نیز بسیار کم باشد، شاخص تکرار بسیار پایین خواهد بود.

شاخص آداب و عادت‌های اجتماعی

(سؤالات مجموعه «الف» پرسشنامه)

به منظور محاسبه شاخص آداب و عادت‌های اجتماعی نیز همان‌طور که قبلاً توضیح

داده شد ابتدا میزان ارتکاب به عمل بر اساس شاخص میانه به دست آمد و سپس نوع و شدت واکنش اعضای گروه نیز بر اساس طیف شش‌گزینه‌ای زیر به دست آمد.

بی‌تفاوت: (۰)، واکنش منفی بسیار ضعیف: (۱)، واکنش منفی ضعیف: (۲)، واکنش منفی تا حدودی شدید: (۳)، واکنش منفی شدید: (۴)، واکنش منفی بسیار شدید: (۵).

حالا اگر محورهای مربوط به توزیع فراوانی متغیر و نوع شدت واکنش اکثریت اعضای گروه و شاخص میزان تکرار را در تعامل با یکدیگر قرار دهیم به نمودار بالا می‌رسیم. نکته قابل ذکر در نمودار این است که منظور از شاخص تکرار در محور افقی، شاخص تکرار اعمال خلاف انتظار است. حالا اگر شاخص تکرار یک عمل خلاف انتظار خیلی پایین باشد و در عین حال اعضای گروه، فرد متخلف را شدیداً مجازات کنند (ربع سوم نمودار)، می‌توان چنین استنباط کرد که «آن‌گونه عمل کردن» خلاف انتظارات گروه است. در واقع هنجار گروه این است که «نباید آن عمل را انجام داد». حال اگر شاخص تکرار یک عمل خلاف انتظار بسیار پایین باشد و در عین حال گروه در برابر آن بردباری نشان دهد (ربع اول نمودار) می‌توان چنین استنباط کرد که «آن‌گونه عمل نکردن» یک عادت اجتماعی یا عرف اجتماعی است. این دسته از عادت‌های اجتماعی را از این حیث که اثر مثبتی بر کل نظام اجتماعی می‌گذارد، می‌توان دارای کارکرد مثبت نامید.

اگر شاخص تکرار یک عمل بسیار بالا باشد و در عین حال گروه در برابر آن بردباری نشان دهد (ربع دوم نمودار) می‌توان چنین استنباط کرد که «آن‌گونه عمل کردن» یک عادت اجتماعی است. اما این دسته از عادت‌های اجتماعی را از این حیث که اثر منفی بر نظام اجتماعی می‌گذارند، می‌توان دارای کارکرد منفی نامید. ربع چهارم نمودار نیز عملاً ممکن نیست یعنی احتمال ندارد که اکثریت اعضای گروه، عمل خلاف انتظاری را خیلی زیاد انجام دهند (شاخص تکرار بالا باشد) و در عین حال اکثریت اعضای گروه، متخلفان را مجازات کنند!

شاخص ارزش، ضد ارزش (سؤالات مجموعه «ب» پرسشنامه)

همان‌طور که پیشتر بیان شد، سؤالات مجموعه ب پرسشنامه تحقیق حاضر، قضاوت‌های ارزش پاسخگویان را اندازه‌گیری می‌کنند. در این مجموعه سؤالات، هم خود پاسخگو را قضاوت ارزشی می‌کند و هم نظرش را درباره قضاوت ارزش دوستانش بیان می‌کند. این نکته همان مفهوم هنجار ذهنی^۱ است که توسط فیش باین - آیزن مطرح شد و در پژوهش دکتر فرامرز رفیع‌پور به کار رفت (رفیع‌پور، ۱۳۷۲: ۹).

در واقع پاسخگویان گفته بودند که در شرایط زمانی بررسی شده، اکثریت دانشجویان

چه ارزش‌هایی داشته‌اند. اگر دو محور مزبور را در تعامل با یکدیگر قرار دهیم، نمودار به شکل زیر به دست می‌آید:

به منظور محاسبه شاخص ارزش - ضد ارزش ابتدا بر اساس هر یک از سؤالات پرسشنامه در زمینه ارزش‌ها و ضد ارزش‌ها قضاوت ارزشی پاسخگو بر مبنای طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت: خیلی بد: (۱)، بد: (۲)، بد نیست: (۳)، خوب: (۴)، خیلی خوب: (۵)، به دست آمد. سپس همان سؤالات بر اساس نظر پاسخگویان نسبت به دوستانشان یعنی اینکه «فکر می‌کنم دوستانم معتقدند که» و همان طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت در گروهی دیگر دسته‌بندی شدند. به این ترتیب و با توجه به نمودار بالا اگر اکثریت نسبی پاسخ‌ها در مربع A قرار گیرند، (به عبارتی اگر اکثریت نسبی پاسخگویان اعتقاد داشته باشند یک امر معین هم به نظر خودشان بد است و هم به نظر دوستانشان) آن امر، ضد ارزش محسوب می‌شود. پاسخگویانی که در مربع D قرار می‌گیرند، افراد هم‌نوا محسوب می‌شوند که نوعی وفاق اجتماعی به دست می‌آید و پاسخگویانی که در دو مربع C و B قرار می‌گیرند گروه‌های ناهم‌نوا را تشکیل می‌دهند. این دو گروه از آن رو ناهم‌نوا هستند که ارزش‌های آنان با ارزش‌های اکثریت افرادی که در گروه دوستان قرار می‌گیرند پاسخ‌ها نیست و تنها در مربع D وفاق اجتماعی به دست می‌آید که تعداد زیادی از پاسخگویان درباره ارزشمند بودن یک امر توافق داشته‌اند.

مطالعه مقدماتی تحقیق^۱

همان‌گونه که ذکر شد در پژوهش حاضر روایی تحقیق از طریق مشورت با استادان و کارشناسان متخصص جهت طراحی پرسشنامه تأمین شده است. همچنین به منظور اطمینان بیشتر در مورد ابزار تحقیق (پرسشنامه) برآورد واریانس جامعه آماری، رفع اشکالات پرسشنامه، رفع اشکالات کار پرسشگران، بررسی شرایط تحقیق و سنجش میزان پایایی^۲ ابزار تحقیق (پرسشنامه)، از مطالعه مقدماتی استفاده شده است. به همین منظور از ۲۵ نفر دانشجوی پسر و دختر رشته‌های مختلف و ساکن در خوابگاه‌های دختران و پسران دانشگاه گیلان به عنوان نمونه پایلوت استفاده شد تا پرسشنامه‌ها را تکمیل کنند.

پایایی سازه‌های تحقیق

متغیرهای تحقیق در قالب ۱۱ سازه طراحی شده بودند که گزارش تحلیل پایایی هر یک از سازه‌ها به شرح زیر است:

فصلنامه علمی-پژوهشی

۸۴

دوره دوم
شماره ۸
زمستان ۱۳۸۸

جدول شماره ۱. تحلیل پایایی سازه‌های پرسشنامه در مرحله مطالعات مقدماتی

ردیف	سازه	میانگین میانگین‌ها	سؤالات حذف‌شده	ضریب آلفا
۱	بهداشت	۲/۷۳	-	۰/۹۱
۲	اموال عمومی	۳/۰۸	-	۰/۹۱
۳	حقوق هم‌خوابگاهی	۲/۵۷	-	۰/۹۴
۴	راهپیمایی	۳/۲۴	۸۸ و ۸۹	۰/۷۵
۵	دین و مذهب	۱/۱۱	۹۰/۱	۰/۷۰
۶	ازدواج	۳/۰۱	۶۶ و ۶۶/۱	۰/۷۳

1. Pilot
2. Reliability

۰/۷۳	۷۴	۳/۸۵	اوقات فراغت	۷
۰/۷۸	۶۱ و ۸۶ و زیر مجموعه آنها	۳/۰۶	تحصیل	۸
۰/۷۰	۶۸ و ۸۷ و زیرمجموعه آنها	۳/۶۹	کار	۹
۰/۷۳	-	۳/۱۵	سایر ابعاد جامعه	۱۰
۰/۷۲	۱۰۰	۲/۵۳	آنومی	۱۱

یافته های پژوهش

توصیف داده‌ها

توصیف داده‌های تحقیق در بخش مشخصات فردی پاسخگویان نشان می‌دهد بیشتر دانشجویان را دختران و در گروه سنی ۲۵-۲۱ سال، تشکیل می‌دهند. اما توصیف داده‌ها بر اساس آداب (هنجارهای خاص اجتماعی) و عادات‌های اجتماعی دارای کارکرد مناسب و نامناسب را می‌توان ابتدا به شرح زیر تفکیک کرد و سپس خلاصه نتایج توصیفی را در یک جدول فشرده گزارش کرد.

در واقع هر یک از موارد یا مصادیق آداب اجتماعی و نیز زیرمجموعه‌های عادات‌های اجتماعی (دارای کارکرد مناسب و کارکرد نامناسب) بر اساس پاسخ دانشجویان به گزینه‌های مربوط به هر یک از مصادیق گفته‌شده در پرسشنامه که بر اساس برخی از عناصر درونی شدن هنجارها طراحی شده‌اند، دسته‌بندی گردیده‌اند. برای مثال میزان نظارت اجتماعی موجود در گروه جامعه‌پذیرکننده بر اساس شدت مواجهه بیشتر ساکنان طبقه خوابگاه با مرتکبین عمل (از ۰ تا ۵) یا نوع گرایش اعضای گروه جامعه‌پذیرکننده بر اساس تعداد کسانی که مرتکب این عمل شده‌اند یعنی همه هم طبقه‌ای‌ها یا نیمی از آنان یا هیچکس، اندازه‌گیری شده‌اند. مدت زمان جامعه‌پذیر ساختن با در نظر گرفتن اینکه در طول ماه به طور متوسط ساکنان خوابگاه چند بار با این اعمال مواجه شده‌اند؟ میزان وضوح هنجار از طریق ضریب

پایایی و میزان قابل قبول برای هر یک از گویه‌های هنجار و در نتیجه حذف گویه‌های مبهم از عناصر هنجار سن فرد، از ویژگی‌های جامعه‌پذیرشونده در مشخصات فردی پرسشنامه و نیاز به امنیت، پاداش، احترام و تعلق نیز در سازه‌های حقوق هم‌خوابگاهی، راهپیمایی، دین و مذهب، ازدواج، تحصیل و کار در نظر گرفته شده‌اند.

خوابگاه‌های دختران

آداب اجتماعی (اموری که ساکنان خوابگاه یکدیگر را از ارتکاب به آن باز می‌دارند).
۱) مسواک زدن در محل ظرفشویی، ۲) شستن لباس در محل ظرفشویی، ۳) جمع نکردن وسایل شخصی از وسط اتاق، ۴) بریدن موکت برای شستن ظروف، ۵) باز گذاشتن در یخچال، ۶) گم شدن مواد خوراکی در یخچال، ۷) گم شدن لباس از روی طناب، ۸) سیگار کشیدن در محیط خوابگاه، ۹) گم شدن ظروف در آشپزخانه، ۱۰) با لباس زیر به محوطه خوابگاه رفتن.

عادت های اجتماعی دارای کارکرد مناسب

۱) خیس گذاشتن لباس‌های کتیف در تشت‌های عمومی به مدت چند روز، ۲) انداختن شلنگ دستشویی‌ها روی زمین؛ ۳) ریختن زباله از پنجره اتاق، ۴) نگهداری حیوانات، ۵) پهن کردن لباس زیر در محوطه، ۶) شستن سر در روشویی، ۷) کوبیدن میخ به دیوار، ۸) بی‌تفاوتی در برابر خراب شدن شیر آب، تلفن و...، ۹) روشن گذاشتن اجاق گاز، ۱۰) سهل‌انگاری در گذاشتن قابلمه و کتری داغ، ۱۱) آوردن نمکدان و... از سلف سرویس، ۱۲) تماس تلفنی با شهرستان، ۱۳) خالی کردن کتری آب جوش دیگران، ۱۴) تعویض لامپ‌های معیوب اتاق با راهرو، ۱۵) بردن روزنامه‌های خوابگاه به اتاق، ۱۶) کندن آگهی‌های تابلوی اعلانات، ۱۷) آوردن مهمان بدون اطلاع سرپرستی، ۱۸) آوردن کتاب‌های قرآن و دعا از نمازخانه.

عادت های اجتماعی دارای کارکرد نامناسب

۱) ریختن زباله در اطراف سطل زباله، ۲) گذاشتن ظروف نشسته در کنار ظرفشویی به مدت چند روز، ۳) گذاشتن ظرف‌های غذا به مدت طولانی در یخچال و فاسد شدن غذا، ۴) باز گذاشتن در دستشویی، ۵) تمیز نکردن حمام پس از استحمام، ۶) ریختن نان اضافی در سطل زباله یا برعکس، ۷) ریختن ته‌مانده غذا در ظرفشویی و جمع نکردن آن، ۸)

چسباندن پوست بر روی دیوار، ۹) خاموش نکردن لامپ آشپزخانه، ۱۰) روشن گذاشتن لامپ اتاق، ۱۱) باز گذاشتن مداوم شیر آب، ۱۲) آوردن نان از سلف، ۱۳) چیدن گل‌های محوطه، ۱۴) نوشتن یادگاری روی میز مطالعه، ۱۵) عبور از روی چمن، ۱۶) جواب ندادن به تلفن‌های داخلی، ۱۷) گرفتن جا برای دوستان، ۱۸) بلند کردن صدای رادیو و ضبط، ۱۹) رها کردن ظروف غذا روی میز، ۲۰) بردن وسایل خوراکی به اتاق مطالعه، ۲۱) صحبت‌های تلفن طولانی، ۲۲) جمع نکردن لباس‌های خشک‌شده، ۲۳) شرکت نکردن در مراسم نماز جماعت خوابگاه، ۲۴) شرکت نکردن در مراسم دعا.

خوابگاه‌های پسران

آداب اجتماعی

از مجموع کلیه مؤلفه‌های سازه‌های مختلف تحقیق که در خوابگاه پسران مورد بررسی قرار گرفت، قاعده‌ای یافت نشد که دارای چنان قدرت الزام‌آوری باشد که کسی را یارای تخلف از آن نباشد. به عبارتی پسران ساکن خوابگاه در اکثر موارد، تخلف از قواعد مزبور را نادیده می‌گیرند و در برابر متخلفان صبر و تحمل اختیار می‌کنند.

عادت‌های اجتماعی

همان‌طور که گفته شد، عادت‌های اجتماعی نیز بنا به اثر مثبت یا منفی که بر کل نظام اجتماعی مذکور دارند، در دو دسته جای گرفته‌اند: در کلیه سازه‌های تحقیق. عادت‌های اجتماعی دارای کارکرد مناسب (اموری که اکثریت پسران از ارتکاب آن پرهیز می‌کنند ولی با این حال در برابر متخلفان بی‌تفاوت هستند).

۱) از مسواک زدن در محل ظرفشویی پرهیز می‌کنند، ۲) از خیس گذاشتن لباس‌های کثیف در تشرت‌های عمومی به مدت چند روز پرهیز می‌کنند، ۳) از شستن لباس در محل ظرفشویی خودداری می‌کنند، ۴) از گذاشتن ظرف‌های غذا به مدت طولانی در یخچال و فاسد شدن غذاها جلوگیری می‌کنند، ۵) از انداختن شلنگ دستشویی بر روی زمین خودداری می‌کنند، ۶) اصلاح سر را در روشویی انجام نمی‌دهند، ۷) اصلاح سر را در اتاق یا حمام انجام نمی‌دهند، ۸) از کوبیدن میخ بر دیوار خودداری می‌کنند، ۹) روشن گذاشتن اجاق گاز بدون استفاده، ۱۰) چیدن گل‌های محوطه خوابگاه، ۱۱) سهل‌انگاری در گذاشتن قابلمه و کتری داغ بر روی موکت اتاق، ۱۲) گذاشتن تشک بیرون از اتاق مقابل نور آفتاب،

۱۳) بریدن موکت برای شستن ظروف، ۱۴) بردن صندلی‌های اتاق مطالعه به اتاق شخصی، ۱۵) آوردن نمکدان و قاشق و لیوان از سلف‌سرویس، ۱۶) تماس تلفنی با شهرستان از طریق تلفن خوابگاه (قاچاقی)، ۱۷) جواب ندادن تلفن‌های داخلی، ۱۸) گم شدن ظرف‌ها در آشپزخانه، ۱۹) گم شدن لباس‌ها از روی طناب، ۲۰) تعویض لامپ‌های معیوب با لامپ‌های راهرو، ۲۱) بردن روزنامه‌های خوابگاه به اتاق، ۲۲) بردن وسایل خوراکی به اتاق مطالعه، ۲۳) کندن آگهی تابلوی اعلانات برای چکنویس، ۲۴) از آوردن کتاب‌های قرآن و دعا از نمازخانه خودداری می‌کنند.

عادت‌های اجتماعی دارای کارکرد نامناسب (اموری که اکثریت ساکنان مرتکب آن می‌شوند و دیگران در برابر آنها بی‌تفاوت هستند)

۱) ریختن زباله در اطراف سطل زباله، ۲) گذاشتن ظروف نشسته در کنار ظرفشویی، ۳) باز گذاشتن در دستشویی، ۴) تمیز نکردن حمام پس از استحمام، ۵) بیرون انداختن مواد زائد و زباله، ۶) جمع نکردن وسایل شخصی خود نظیر (لحاف و تشک) از وسط اتاق، ۷) ریختن نان اضافی در سطل زباله و زباله در سطل نان، ۸) ریختن ته‌مانده غذا در ظرفشویی، ۹) شستن سر در روشویی، ۱۰) چسباندن پوستر بر روی دیوار، ۱۱) خاموش نکردن لامپ آشپزخانه، راهرو و...، ۱۲) بی‌تفاوتی در برابر خراب شدن شیر آب، تلفن و...، ۱۳) روشن گذاشتن لامپ اتاق در روز، ۱۴) باز گذاشتن مداوم شیر آب هنگام استحمام یا شستن ظروف، ۱۵) آوردن نان از سلف‌سرویس، ۱۶) نوشتن یادگاری روی میز مطالعه، ۱۷) عبور از روی چمن، ۱۸) گرفتن جا برای دوستان در فروشگاه و سالن غذاخوری و سرویس، ۱۹) بلند کردن صدای رادیو و ضبط، ۲۰) خالی کردن کتری آب جوش دیگران، ۲۱) گم شدن مواد خوراکی در یخچال، ۲۲) رها کردن ظروف غذا بر روی میز غذاخوری، ۲۳) صحبت‌های طولانی با تلفن، ۲۴) جمع نکردن لباس‌های خشک‌شده از روی طناب، ۲۵) سیگار کشیدن در محیط خوابگاه، ۲۶) رفتن با لباس زیر به محوطه خوابگاه، ۲۷) شرکت نکردن در مراسم نماز جماعت خوابگاه، ۲۸) شرکت نکردن در مراسم دعا.

به‌طور کلی از مقایسه موارد به‌دست‌آمده در دو نوع خوابگاه می‌توان به جدول نهایی

زیر رسید:

جدول شماره ۲. میزان آداب و عادت‌های اجتماعی دارای کارکرد مناسب و

نامناسب در خوابگاه‌های دانشگاه گیلان

کل	عادت‌های اجتماعی دارای کارکرد نامناسب		عادت‌های اجتماعی دارای کارکرد مناسب	آداب اجتماعی	هنجار به معنای عام نوع خوابگاه
	نامناسب	درصد			
	۲۹		۲۴	۰	پسران
۱۰۰ درصد	۱۴۲	۵۴/۵ (نفر ۷۷) درصد	۴۵/۵ (نفر ۶۵) درصد	۰ (۰) درصد	
	۲۴		۱۹	۱۰	دختران
۱۰۰ درصد	۱۶۲	۴۵/۴ (نفر ۷۴) درصد	۳۵/۸ (نفر ۵۸) درصد	۱۸/۸ (نفر ۳) درصد	

با توجه به جدول شماره ۲ و در سطح توصیفی می‌توان استنباط کرد خوابگاه‌های پسران در مقایسه با خوابگاه‌های دختران آنومیک‌تر است که این امر به صورت دقیق‌تر در بخش تجزیه و تحلیل روابط بین متغیرها مورد بررسی قرار خواهد گرفت. از سوی دیگر جدول بالا که چکیده نتایج توصیفی تحقیق است، نشان می‌دهد در مقایسه خوابگاه‌های دختران و پسران اگرچه می‌توان برتری خوابگاه‌های دختران را از لحاظ آداب اجتماعی مشاهده کرد اما تعداد قواعدی که مصداق ادب اجتماعی در خوابگاه‌های دختران است، در مقایسه با کل قواعد مورد بررسی، نسبت ناچیزی را تشکیل می‌دهد (۱۸/۸ درصد). خوابگاه‌های پسران در تحقیق، فاقد ادب اجتماعی است و از این رو اعمال افراد ساکن در خوابگاه‌های پسران هنجارمند نبوده و به تبع آن پیش‌بینی‌پذیر نیست. مقایسه عادت‌های اجتماعی دارای کارکرد مناسب و عادت‌های اجتماعی دارای کارکرد نامناسب در خوابگاه‌های مذکور نشان می‌دهد نسبت عادت‌های اجتماعی دارای کارکرد نامناسب در خوابگاه‌های دختران و پسران بیشتر از عادت‌های اجتماعی دارای کارکرد مناسب است.

ارزش ها و ضد ارزش ها

نتایج توصیفی به دست آمده مربوط به ارزش ها و ضد ارزش در هر سه نوع خوابگاه به شرح زیر بودند: هر یک از مصادیق ارزش های زیر بر اساس قضاوت ارزشی پاسخگویان و نیز قضاوت ارزشی گروه دوستان پاسخگویان و بر مبنای طیف لیکرت نمره گذاری شدند و در پایان پس از پاسخ دانشجویان به تمامی گویه ها هر فرد با توجه به مجموع نمرات قضاوت ارزشی خود و گروه دوستان وی دارای نمره کل ارزش ها بود که به چهار گروه تقسیم شدند:

- از نمره ۱۰-۹ (ارزش های اجتماعی مسلط)؛
- از نمره ۸-۷ (ارزش های اجتماعی قوی)؛
- از نمره ۶-۵ (ارزش های اجتماعی متوسط)؛
- نمره پایین تر از ۵ (ضد ارزش).

خوابگاه های دختران

ارزش های مسلط

(۱) رفتن به مراسم شب شعر، سینما و... (۲) زیارت حرم (۳) روزه گرفتن، (۴) شاغل بودن زن، (۵) جوک گفتن، (۶) آزادی بیان، (۷) سوبسید (یارانه)، (۸) موسیقی.

ارزش های اجتماعی قوی

(۱) رفتن به پارک، (۲) راننده های سرویس خوابگاه نباید مقید به ایستگاه باشند، (۳) شرکت در نمازهای جماعت خوابگاه، (۴) شغل کارمندی، (۵) مجردی در دوران تحصیل، (۶) نگرهبان های خوابگاه نباید سخت گیر باشند، (۷) تقلب در امتحانات مشکل، (۸) آزادی احزاب، (۹) ماهواره، (۱۰) همشهری بودن هم اتاقی، (۱۱) هم زبان بودن هم اتاقی، (۱۲) هم مذهب بودن هم اتاقی.

ارزش های اجتماعی متوسط

(۱) عضویت و فعالیت در تشکلهای دانشجویی، (۲) امر به معروف و نهی از منکر از دیگران، (۳) طرح پیوند دوستی دختران و پسران، (۴) چادر گذاشتن خانم ها، (۵) مالیات دادن، (۶) فیلتر گذاشتن برای اینترنت، (۷) سانسور، (۸) رابطه با امریکا، (۹) خصوصی سازی در اقتصاد کشور، (۱۰) بحث سیاسی.

ضد ارزش ها

(۱) باید هرچه زودتر مدرکی از دانشگاه بگیریم و برویم، (۲) ناهار سلف سرویس، (۳) شام سلف سرویس، (۴) شرکت در راهپیمایی سیاسی، (۵) تفکیک کلاس‌های دختر و پسر در دانشگاه، (۶) اتاق‌های تک‌نفره.

خوابگاه‌های پسران

ارزش‌های اجتماعی مسلط

(۱) آزادی بیان، (۲) سوبسید (یارانه)، (۳) موسیقی.

ارزش‌های اجتماعی قوی

(۱) رفتن به پارک، (۲) رفتن به مراسم شب شعر و سینما، (۳) شرکت در نمازهای جماعت دانشگاه، (۴) باید هرچه زودتر از دانشگاه مدرکی بگیریم و برویم، (۵) زیارت حرم، (۶) طرح پیوند دوستی دختران و پسران، (۷) روزه گرفتن، (۸) شاغل بودن زن، (۹) مجردی در دوران تحصیل، (۱۰) نگرهان‌های خوابگاه نباید سخت‌گیر باشند، (۱۱) جوک گفتن، (۱۲) تقلب در سر امتحانات مشکل، (۱۳) آزادی احزاب، (۱۴) آزادی ماهواره، (۱۵) خصوصی سازی در اقتصاد کشور، (۱۶) همشهری بودن هم‌اتاقی، (۱۷) هم‌زبان بودن هم‌اتاقی، (۱۸) هم‌مذهب بودن هم‌اتاقی.

ارزش‌های اجتماعی متوسط

(۱) عضویت و فعالیت در تشکل‌های دانشجویی، (۲) راننده‌های سرویس خوابگاه نباید فقط مقید به ایستگاه باشند، (۳) امر به معروف و نهی از منکر دیگران، (۴) شغل کارمندی، (۵) چادر گذاشتن خانم‌ها، (۶) شرکت در راهپیمایی‌های سیاسی، (۷) مالیات دادن، (۸) رابطه با امریکا، (۹) بحث سیاسی، (۱۰) اتاق‌های تک‌نفره.

ضد ارزش‌ها

(۱) ناهار سلف سرویس، (۲) شام سلف سرویس، (۳) فیلتر گذاشتن برای اینترنت، (۴) سانسور، (۵) تفکیک کلاس‌های پسر و دختر در دانشگاه.

دقت در نوع و تعداد ارزش‌های اجتماعی خوابگاه‌های دختران و پسران نشان می‌دهد آنان علاوه بر آداب اجتماعی و عادات دارای کارکردهای مناسب و نامناسب، از نظر ارزش‌های اجتماعی مسلط و قوی و ضد ارزش‌ها نیز با هم متفاوتند. اکنون به جدول‌های مقایسه‌ای زیر توجه کنید:

جدول شماره ۳. مقایسه خوابگاه‌های دختران و پسران بر اساس ارزش‌های اجتماعی مسلط

نوع خوابگاه	دختران	پسران	تعداد کل ارزش‌ها
دختران	*	۳	۳
پسران	۳	*	۳
تعداد کل ارزش‌ها	۳	۳	۶

همان‌طور که جدول فوق نشان می‌دهد، اگرچه تعداد ارزش‌های مسلط خوابگاه‌های دوگانه بسیار نزدیک به هم هستند، اما از لحاظ نوع ارزش‌ها بین دو نوع خوابگاه تفاوت وجود دارد. یعنی در ۳ ارزش اجتماعی مسلط دختران و پسران مشترک هستند و در برخی دیگر اشتراک ندارند.

جدول شماره ۴. مقایسه خوابگاه‌های دختران و پسران بر اساس ارزش‌های اجتماعی قوی

نوع خوابگاه	دختران	پسران	تعداد کل ارزش‌ها
دختران	*	۱۰	۱۰
پسران	۱۰	*	۱۰
تعداد کل ارزش‌ها	۱۰	۱۰	۲۰

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد تشابه ارزش‌ها میان دختران و پسران بسیار نزدیک به هم هستند، یعنی در حدود ۱۰ ارزش مشترک اجتماعی قوی میان دختران و پسران وجود دارد.

جدول شماره ۵. مقایسه خوابگاه‌های پسران و دختران و متأهلین بر اساس ارزش‌های اجتماعی متوسط

نوع خوابگاه	دختران	پسران	تعداد کل ارزش‌ها
دختران	*	۶	۶

۶	*	۶	پسران
۱۲	۶	۶	تعداد کل ارزش‌ها

جدول فوق نشان می‌دهد تشابه ارزش‌ها از لحاظ متوسط بین دختران و پسران بسیار نیز تا حدودی زیاد است یعنی بین دختران و پسران، حدود ۶ ارزش اجتماعی متوسط مشترک وجود دارد.

جدول شماره ۶. مقایسه خوابگاه‌های دختران و پسران بر اساس ضد ارزش‌ها

تعداد کل ارزش‌ها	پسران	دختران	نوع خوابگاه
۳	۳	*	دختران
۳	*	۳	پسران
۶	۳	۳	تعداد کل ارزش‌ها

نتایج جدول بالا نیز نشان می‌دهد وفاق اجتماعی در دختران و پسران بر اساس واکنش نسبت به ضد ارزش‌ها نسبتاً وجود دارد. یعنی در ۳ مورد از ضد ارزش‌ها واکنش مشترک بین دو گروه وجود دارد.

جمع‌بندی

به دلیل تنوع زیاد پرسش‌ها و متغیرها و سازه‌های تحقیق، در بخش یافته‌های توصیفی کوشش شد به پرسش‌هایی نظیر اینکه «آداب، عادت‌های اجتماعی و ارزش‌های اجتماعی حاکم بر رفتارهای دانشجویان ساکن خوابگاه‌های دختران و پسران کدامند»، پاسخ داده شود و تفاوت‌ها و شباهت‌های ارزشی میان دانشجویان ساکن خوابگاه شناخته شوند تا در برنامه‌ریزی‌های دانشگاه‌ها و مدیران رفاهی دانشگاه مفید واقع شود.

تجزیه و تحلیل داده ها

تجزیه و تحلیل دو متغیره

در این بخش با توجه به ماهیت فرضیه‌های تحقیق و سؤال تحقیق «آیا میزان آنومی موجود در میان دانشجویان ساکن در خوابگاه‌های دختران و پسران با یکدیگر متفاوتند؟»، ابتدا روابط دو متغیره مورد آزمون قرار گرفتند و با عنایت به اینکه تمامی فرضیه‌های تحقیق از نوع روابط همبستگی بودند، از طریق آزمون I پیرسن و ضریب همبستگی I، ماتریس همبستگی فرضیه‌های تحقیق تشکیل شد. سپس سؤال تحقیق از طریق آزمون T-test مورد بررسی قرار گرفت.

آزمون فرضیه‌های تحقیق

جدول شماره ۷. ماتریس همبستگی بین متغیرهای مستقل و وابسته

(سازه‌های تحقیق) در خوابگاه دختران

نام سازه - متغیر وابسته	بهداشت	اموال عمومی	حقوق هم خوابگاهی	مشارکت سیاسی - اجتماعی	دین و مذهب	ازدواج و روابط دختر و پسر	اوقات فراغت	تحصیل	کار	سالیه ابعاد جامعه
آنومی	-۰/۰۳ ۰/۳۵۲ ۱۶۲	-۰/۰۷ ۰/۱۸۹ ۱۶۲	۰/۰۱۱ ۰/۴۴۶ ۱۶۲	۰/۱۱۷ ۰/۰۸۸ ۱۶۲	-۰/۱۸۹** ۰/۰۰۸ ۱۶۲	۰/۱۸۶** ۰/۰۰۹ ۱۶۲	۰/۰۱۱۳ ۰/۰۷۶ ۱۶۲	۰/۱۷۳* ۰/۰۱۴ ۱۶۲	۰/۰۲۵ ۰/۳۷۷ ۱۶۲	۰/۰۱۹ ۰/۴۰۵ ۱۶۲

فصلنامه علمی-پژوهشی

۹۴

دوره دوم
شماره ۸
زمستان ۱۳۸۸

وجود علامت * نشان‌دهنده این است که ضریب همبستگی فوق در (آلفا) (۰/۰۵) معنی‌دار است و عدم درج ستاره به معنی فاقد رابطه همبستگی معنی‌دار است. نتایج در خوابگاه دختران نشان می‌دهد تنها فرضیه‌های زیر پذیرفته شده‌اند. در فرضیه مربوط به رابطه بین سازه دین و مذهب و میزان آنومی، رابطه همبستگی یک‌طرفه از نوع منفی است، یعنی با افزایش اعمال خلاف قاعده در سازه دین، میزان آنومی کاهش می‌یابد، اما در فرضیه‌های مربوط به رابطه بین سازه‌های ازدواج و تحصیل و میزان آنومی، رابطه همبستگی یک‌طرفه از نوع مثبت است، یعنی در سازه‌های ازدواج و تحصیل هرچه میزان اعمال خلاف قاعده بیشتر شود، میزان آنومی نیز افزایش می‌یابد.

جدول شماره ۸. ماتریس همبستگی بین متغیرهای مستقل و وابسته

(سازه‌های تحقیق) در خوابگاه پسران

نام سازه - متغیر وابسته	بهداشت	اموال عمومی	حقوق هم خوابگاهی	مشارکت سیاسی - اجتماعی	دین و مذهب	ازدواج و روابط دختر و پسر	اوقات فراغت	تحصیل	کار	سالیه ابعاد جامعه
آنومی	۰/۶۱۹** ۰/۰۰۰ ۱۴۲	۰/۶۰۲** ۰/۰۰۰ ۱۴۲	۰/۶۲۶** ۰/۰۰۰ ۱۴۲	۰/۷۷** ۰/۰۰۰ ۱۴۲	۰/۷۱۷** ۰/۰۰۰ ۱۴۲	۰/۷۱۵** ۰/۰۰۰ ۱۴۲	۰/۸۲۳** ۰/۰۰۰ ۱۴۲	۰/۵۹۱** ۰/۰۰۰ ۱۴۲	۰/۶۵۵** ۰/۰۰۰ ۱۴۲	۰/۷۸۶** ۰/۰۰۰ ۱۴۲

در هر یک از خانه‌های سطر اول میزان ضریب r پیرسن است و وجود علامت ** نشان‌دهنده این است که ضریب همبستگی فوق در (آلفا) $0/01$ معنی‌دار باشد. سطر دوم = میزان سطح معنی‌داری در آزمون.

همبستگی یک سویه است. سطر سوم برابر با تعداد حجم نمونه مورد آزمون است.

جدول فوق نشان می‌دهد در خوابگاه پسران تمامی فرضیه‌های تحقیق مورد تحقیق قرار گرفتند؛ یعنی با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت بین تمامی سازه‌های تحقیق و میزان آنومی موجود در خوابگاه پسران همبستگی مثبت وجود دارد. به عبارت دیگر با افزایش هر یک از متغیرها در سازه‌های تحقیق (اعمال خلاف قاعده) میزان آنومی نیز افزایش می‌یابد. بیشترین میزان همبستگی مربوط به سازه اوقات فراغت ($r = 0/823$) و کمترین آن مربوط به سازه تحصیل ($r = 0/591$) بوده است.

تجزیه و تحلیل سوال تحقیق

از آنجاکه در سؤال تحقیق هدف، سنجش تفاوت میزان آنومی در میان خوابگاه‌های دختران و پسران بوده و این سؤال مطرح شده که آیا میزان آنومی در میان دختران دانشجوی ساکن در خوابگاه با میزان دانشجویان پسر دارای تفاوت معنی‌داری است یا خیر؟، از این‌رو بنا به ماهیت متغیرها از آزمون T-test در دو گروه مستقل استفاده شده است.

جدول شماره ۹. شاخص‌های توصیفی آزمون T-test

نوع خوابگاه	تعداد دانشجویان	میانگین آنومی	انحراف معیار آنومی	خطای استاندارد میانگین
دختران	۱۶۲	۳/۶۴	۰/۶۳	۰/۰۵
پسران	۱۴۲	۲/۷۶	۱/۴۷	۰/۱۲

جدول شماره ۱۰. آزمون T-test (تفاوت میانگین‌های آنومی در میان دختران و پسران)

آنومی	جنسیت	میانگین	آزمون لوین F	سطح معنی‌داری F	T محاسبه شده	درجه آزادی	سطح معنی‌داری T
							۰/۰۰۰
	دختران	۳/۶۴	۱۰۶/۵۸۵	۰/۰۰۰	-۶/۴۶	۱۸۴/۳۳۳	۰/۰۰۰
	پسران	۲/۷۶					

بر اساس شاخص‌های توصیفی در جدول شماره ۹، متوسط میزان آنومی در خوابگاه دختران با ۳/۶۴ بیشتر از متوسط میزان آنومی در خوابگاه پسران با ۲/۷۶ بوده است. همچنین با توجه به جدول شماره ۱۰ آزمون T-test مشخص می‌شود با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان گفت بر اساس آزمون لوین در حالت واریانس‌های نابرابر، بین خوابگاه‌های دانشجویان از نظر متوسط میزان آنومی تفاوت معنی‌داری وجود دارد؛ به عبارت دیگر بر مبنای تحلیل جنسیتی فوق می‌توان ادعا نمود در خوابگاه‌ها، دختران بسیار مستعدتر از پسران برای پذیرش آنومی هستند. بررسی دقیق‌تر این مسئله و اینکه چه سازه‌هایی می‌توانند در شیوع اعمال خلاف قاعده اجتماعی (بروز آنومی) مؤثر باشند، در تجزیه و تحلیل چندمتغیره صورت گرفته است.

تجزیه و تحلیل چند متغیره

با توجه به اینکه در همبستگی‌های دومتغیره امکان وجود همبستگی کاذب بین متغیرها زیاد است و نظر به اینکه در تحقیق حاضر یکی از اهداف مهم، برنامه‌ریزی برای آینده است، بنابراین کوشش شده به یک مدل پیش‌بینی تغییرات وابسته یعنی میزان آنومی در خوابگاه‌های دانشجویی، دست یابیم. از این رو در این بخش نتایج بررسی مدل‌های

رگرسیون چندمتغیری در خوابگاه‌های مختلف ارائه می‌شود. با توجه به انواع روش‌ها در رگرسیون چندمتغیری، از روش قدم‌به‌قدم^۱ که ترکیبی از دو روش پیش‌رونده^۲ و پس‌رونده^۳ است، استفاده شده است. در روش قدم‌به‌قدم - متغیرهای تحقیق به ترتیب و مشابه روش پیش‌رونده وارد معادله می‌شوند. ولی با ورود هر متغیر جدید، کلیه متغیرهای موجود در معادله مورد بررسی قرار می‌گیرند. اگر هر کدام از آنها سطح معنی‌داری خود را از دست داده باشند. قبل از ورود متغیر جدید، این متغیر از معادله خارج می‌شود و در پایان عملیات هیچ متغیری که دارای سطح معنی‌داری کمتر از سطح تعیین شده باشد، در معادله حضور نخواهد داشت (کرلینجر و پدهاورز، ۶۶: ۳۸۱). در معادله رگرسیون چندمتغیری به دلیل اینکه متغیرهای مستقل در پرتو کنار یکدیگر بودن و با هم، بر اساس تأثیرشان بر متغیر وابسته مورد آزمون قرار می‌گیرند، بنابراین دیگر امکان به وجود آمدن همبستگی‌های کاذب بسیار ناچیز است.

تجربه و تحلیل معادله رگرسیون چند متغیره به روش قدم به قدم

خوابگاه دختران

پس از وارد کردن کلیه ۱۰ سازه (متغیرهای مستقل) به همراه سازه انومی (متغیر وابسته) در معادله رگرسیون چندمتغیره و بر اساس جداول زیر نتایج زیر مشخص می‌شود:

جدول شماره ۱۱. ضرایب همبستگی چندگانه

شماره مدل	ضریب r چندمتغیره	ضریب تعیین r ^۲	r ^۲ اصلاح شده
۲	۰/۲۵۳	۰/۰۶۴	۰/۰۵۲

1. Stepwise
2. Forward
3. Backward

جدول شماره ۱۲. آنالیز واریانس رگرسیون چندمتغیره

شماره مدل		مجموع مجزورات	درجه آزادی	برآورد واریانس	F	سطح معنی داری
۲	رگرسیون باقیمانده کل	۳/۹۸۶ ۵۸/۷۵۹ ۶۲/۷۴۲	۲ ۱۵۹ ۱۶۱	۱/۹۹۳ ۰/۳۷	۵/۳۹۳	۰/۰۰۵

جدول شماره ۱۳. متغیرهای مستقل معنی دار باقیمانده در مدل رگرسیون قدم به قدم

شماره مدل	نام سازه	B	خطای استاندارد	Beta	T	سطح معنی داری
۲	عدد ثابت دین و مذهب ازدواج	۳/۹۵۹ -۰/۱۸۸ ۰/۱۶۶	۰/۴۳۷ ۰/۰۸۵ ۰/۰۷۷	-۰/۱۷۱ ۰/۱۶۸	۹/۰۶۳ -۲/۲۱۱ ۲/۱۷۱	۰/۰۰۰ ۰/۰۲۸ ۰/۰۳۱

ضریب همبستگی r چندگانه در خوابگاه دختران همبستگی ضعیفی را نشان می دهد که دو سازه باقیمانده یعنی دین و مذهب و ازدواج با کمک یکدیگر و با توجه به ضریب تعیین (r^2) می توانند مقدار بسیار ناچیزی یعنی در حدود ۷ درصد از تغییرات میزان آنومی را پیش بینی کنند. در اینجا مشخص می شود نتایج رگرسیون چندگانه با نتایج همبستگی های دوگانه در خوابگاه دختران بسیار نزدیک به هم است.

آزمون آنالیز واریانس رگرسیون چندمتغیره نیز نشان می دهد با توجه به معنی دار بودن آزمون F می توان گفت رابطه همبستگی چندمتغیری متغیرهای مستقل و وابسته از نوع همبستگی خطی است. جدول متغیرهای مستقل باقیمانده نشان می دهد دو سازه دین و مذهب و ازدواج در خوابگاه دختران، متغیرهای باقیمانده در معادله رگرسیون چندمتغیره هستند که هر کدام با ضریب بتای خالص^۱ می توانند میزان تغییرات متغیر وابسته (آنومی) را پیش بینی کنند. سازه دین و مذهب با مقدار بتای (-۰/۱۷۱) بیشترین تأثیر را بر تغییرات آنومی دارد و پس از آن سازه ازدواج با مقدار بتای (۰/۱۶۸) قرار دارد. نکته قابل توجه رابطه منفی سازه دین و مذهب (اعمال خلاف قاعده در هنجارهای دینی) با میزان آنومی

1 Beta

است که در همبستگی دو متغیری نیز وجود داشت. بنابراین مدل نهایی رگرسیون استاندارد پژوهش حاضر در خوابگاه دختران بدین صورت ارائه می‌گردد:

$$y = -0.171x_1 + 0.168x_2 + 3.959 \text{ (آنومی)}$$

یعنی با افزایش یک واحد در سازه دین و مذهب به اندازه ۱۷ درصد از میزان آنومی کاسته می‌شود و با افزایش یک واحد در سازه ازدواج، به اندازه ۱۸ درصد به میزان آنومی افزوده می‌شود.

خوابگاه پسران

پس از وارد نمودن کلیه ۱۰ سازه (متغیرهای مستقل) به همراه سازه آنومی (متغیر وابسته) در معادله رگرسیون چندمتغیری و بر اساس جداول زیر نتایج زیر مشخص می‌شود:

جدول شماره ۱۴. ضرایب همبستگی چندگانه

شماره مدل	ضریب r چندمتغیره	ضریب تعیین r ²	ضرایب r ² اصلاح شده
۲	۰/۸۳۳	۰/۶۹۴	۰/۶۸۹

جدول شماره ۱۵. آنالیز واریانس رگرسیون چندمتغیره

شماره مدل		مجموع مجزورات	درجه آزادی	برآورد واریانس	F	سطح معنی‌داری
۲	رگرسیون	۲۰۹/۷۶۳	۲	۱۰۴/۸۸۲	۱۵۷/۳۰۸	۰/۰۰۰
	باقیمانده	۹۲/۶۷۵	۱۳۹	۰/۶۶۷		
	کل	۳۰۲/۴۳۸	۱۴۱			

جدول شماره ۱۶. متغیرهای مستقل معنی‌دار باقیمانده در مدل رگرسیون قدم‌به‌قدم

شماره مدل	نام سازه	B	خطای استاندارد	Beta	T	سطح معنی‌داری
۲	عدد ثابت	۰/۰۰۵	۰/۱۷۱		۰/۰۰۲۹	۰/۹۷۷
	اوقات فراغت	۰/۵۳۴	۰/۰۹۱	۰/۵۸۲	۵/۸۴۵	۰/۰۰۰
	سایر ابعاد جامعه	۰/۳۱۸	۰/۱۱۶	۰/۲۷۳	۲/۷۴۷	۰/۰۰۷

ضریب F چندگانه در خوابگاه پسران همبستگی قوی را نشان می‌دهد و دو سازه باقیمانده در مدل یعنی اوقات فراغت و سایر ابعاد اجتماعی به کمک همدیگر با توجه به ضریب تعیین (F^2) می‌توانند حدود ۷۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته (آنومی) را پیش‌بینی کنند که میزان قابل توجهی است و در اینجا معلوم می‌شود همبستگی‌های دوگانه سایر سازه‌ها با آنومی یا همبستگی از نوع کاذب بوده و این سازه‌ها در کنار هم و متغیرهای مستقل دیگر، تأثیر مصنوعی خود را از دست می‌دهند. آزمون آنالیز واریانس رگرسیون چندمتغیری نشان می‌دهد با توجه به معنی دار بودن آزمون F می‌توان گفت رابطه همبستگی چندگانه متغیرهای مستقل و وابسته از نوع همبستگی خطی است و جدول متغیرهای مستقل نشان می‌دهد دو سازه اوقات فراغت و سایر ابعاد جامعه در خوابگاه پسران، متغیرهای باقیمانده در معادله رگرسیون چندمتغیره هستند که هر کدام با ضریب بتای^۱ خالص، می‌توانند میزان تغییرات متغیر وابسته (آنومی) را پیش‌بینی کنند. سازه اوقات فراغت با بتای ۰/۵۸۲ بیشترین تأثیر را بر تغییرات آنومی دارد و پس از آن سازه، سایر ابعاد جامعه با بتای ۰/۲۷۳ قرار دارد. بنابراین مدل نهایی رگرسیونی استاندارد پژوهش حاضر در خوابگاه پسران بدین صورت ارائه می‌شود:

$$Y(\text{آنومی}) = 0/582 \times 1 + 0/273 \times 2 + 0/005$$

یعنی به ازای یک واحد تغییر در سازه اوقات فراغت، به اندازه ۵۹ درصد در میزان آنومی تغییر ایجاد می‌شود و همچنین به ازای یک واحد تغییر در سازه سایر ابعاد جامعه، ۲۸ درصد تغییر در میزان آنومی ایجاد می‌شود.

نتیجه‌گیری

در مقاله حاضر، کوشش شد تصویر دقیق و درستی از یک واقعیت اجتماعی یعنی شناسایی و تبیین هنجارها و ارزش‌های موجود در میان دانشجویان ساکن در خوابگاه دانشگاه گیلان و نیز کشف روابط بین سازه‌ها و پدیده‌ای به نام آنومی ارائه شود. با توجه به جدول نهایی نتایج توصیفی، آشکار می‌شود خوابگاه‌های پسران آنومیک‌تر از خوابگاه‌های دختران است. کارکردهای نامناسب وضعیت آنومیک خوابگاه‌های دختران و پسران نسبت به نظام اجتماعی خوابگاه و به تبع آن نظام اجتماعی دانشگاه و آموزش عالی می‌تواند در آینده خطرات جدی را متوجه این نظام‌ها کند.

مقایسه قضاوت‌های ارزش‌شناختی دانشجویان ساکن خوابگاه نشان داد بین دختران و پسران ساکن خوابگاه به طور نسبی توافق ارزشی وجود دارد. مقایسه آداب و عادت‌های اجتماعی دانشجویان ساکن خوابگاه با قضاوت‌های ارزشی آنان حاکی از این نتیجه مهم بود که قضاوت‌های ارزشی دانشجویان به آن مرتبه از درونی شدن نرسیده که از الزام‌آوری برخوردار شود. با این حال این نکته مهم می‌تواند در انجام اقداماتی به منظور تغییر آداب و عادت‌های اجتماعی ساکنان خوابگاه‌ها، نقطه روشنی باشد. همچنین نتایج تحلیلی نشان دادند اولاً برعکس نتایج توصیفی، متوسط میزان آنومی در خوابگاه دختران بسیار بیشتر از خوابگاه پسران یعنی در حدود ۳/۶۴ در برابر ۲/۷۶ است که این تفاوت معنی‌دار در آزمون T-test تأیید شد. این میزان آنومیک بودن خوابگاه دختران و پس از آن پسران، خطرات جدی را متوجه نظام اجتماعی دانشگاه خواهد کرد.

در تحلیل نتایج فرضیه‌ها آشکار شد هر گونه رفتار خلاف قاعده در هر یک از سازه‌ها در خوابگاه پسران، افزایش میزان آنومی را به دنبال خواهد داشت، اما در خوابگاه‌های دختران، تنها چند سازه، رابطه همبستگی با میزان آنومی داشتند که معلوم می‌شود رفتارهای خلاف قاعده در سازه‌های دیگر تأثیری در میزان آنومی نخواهد داشت. تحلیل روابط چندمتغیری به منظور دستیابی به یک مدل پیش‌بینی‌کننده تغییرات میزان آنومی در جامعه دانشجویی نشان دادند در خوابگاه پسران، سازه اوقات فراغت تأثیر بسیار مهمی بر تغییرات میزان آنومی دارد. این نکته می‌تواند الگوی مهمی برای مسئولین و مدیران دانشگاهی جهت برنامه‌ریزی دقیق‌تر و متنوع‌تر برای اوقات فراغت دانشجویان پسر در دانشگاه باشد و پس از آن نیز باید به متغیرهای سایر ابعاد جامعه توجه کرد. در خوابگاه دختران برنامه‌ریزی در ارتباط با سازه دین و مذهب - هرچند به مقدار ناچیز و کم، اما می‌تواند جالب توجه باشد زیرا به نظر می‌رسد در مورد دختران دانشجو، کارکرد دین و مذهب به طور عکس تأثیرگذار است یا به عبارتی دارای کژکارکرد است و پس از آن باید به سازه ازدواج و روابط بین دختر و پسر در برنامه‌ریزی‌های آینده توجه کرد زیرا تأثیرات دو سازه مذکور و رابطه دوگانه و مبهم سازه دین و مذهب و سازه ازدواج در مورد دختران دانشجو می‌تواند در کنترل میزان نسبتاً زیاد آنومی در خوابگاه دختران مفید باشد. به عبارت دیگر تغییر در نوع نگاه دختران نسبت به رعایت هنجارهای مذهبی و نیز ازدواج قابل بررسی عمیق است.

نتایج فوق‌ضمین تأیید مباحث نظری مطرح‌شده در بخش ادبیات تحقیق مانند نظریه

کلان دورکیم و مرتون، مقایسه اجتماعی لافری و دراس و خصوصاً تحقیق دمن را که تأیید وضعیت شدید آنومیک در خوابگاه دختران است، نظریه از گود، نظریات دکتر فرامرز رفیع پور در مورد آنومی و انواع هنجارها و مباحث صدیق اورعی در مورد آداب و عادت‌های اجتماعی و همچنین بسیاری از نتایج پژوهشی مجید حیدری چروده درباره رفتارهای دانشجویان ساکن خوابگاه دانشگاه فردوسی مشهد، تأیید می‌کند. یافته‌های تحقیق حاکی از این واقعیت بودند که دانشجویان پسر و دختر ساکن خوابگاه که در مقایسه با متأهلین از جمعیت قابل توجهی برخوردارند، در شرایط اجتماعی زندگی می‌کنند که در آن عادت‌های اجتماعی ضعیف و دارای کارکرد منفی، از شیوع زیادی برخوردارند و آداب اجتماعی درصد بسیار اندکی از عناصر فرهنگی دانشجویان ساکن خوابگاه را تشکیل می‌دهد. اکثریت قریب به اتفاق دانشجویان در برابر تخلفات بی تفاوت هستند و از سوی دیگر تمامی این عوامل به اضافه نکات مطرح شده، زمینه‌ساز ایجاد شرایط آنومیک و تهدیدآمیز در محیط دانشگاه خواهد بود.

اگر به مباحث نظری در خصوص عوامل تأثیرگذار بر درونی شدن هنجارها توجه شود، آشکار می‌شود یکی از عوامل مهم، ویژگی‌های جامعه‌پذیرکننده است؛ امری که در خوابگاه‌های دانشجویی نیز مصداق دارد. با توجه به اینکه افراد فطرتاً از الزام و تقید متواری‌اند، مواجهه دانشجویان جدیدالورود با وضعیت رایج در خوابگاه‌ها، فرصتی را فراهم می‌آورد تا فارغ از الزام‌های گروهی زندگی کنند. به عبارتی ساخت اجتماعی خوابگاه‌ها به گونه‌ای است که ساکنان جدید آن، خود را با منع و ترغیب‌های آن منطبق می‌کنند. از سوی دیگر دانشجویان ساکن خوابگاه بیشتر به انبوهه یا جماعت شبیه هستند تا گروه اجتماعی. تعامل اندک و سطحی دانشجویان ساکن خوابگاه شرایطی را فراهم آورده که احساس «ما»ی گروهی آنان ضعیف و ناپایدار باشد. در چنین وضعیتی نه متخلفان از تخلفات انجام شده در برابر دیگران احساس شرم و خجالت می‌کنند، زیرا دیگران به مثابه «بیگانگان» هستند و نه دیگران، متخلفان از قواعد را مجازات می‌دهند، آنان در جوی از رهاسدگی قرار دارند که در آن از الزامات گروهی خبری نیست.

در کنار دو عامل ذکر شده، فقدان یک دوره جامعه‌پذیری در ابتدای ورود به دانشگاه و در ابتدای سکونت در خوابگاه‌ها می‌تواند عامل مهمی در ایجاد نابهنجاری‌های موجود باشد. به عبارتی آنان که تازه وارد می‌شوند نمی‌دانند چه کار باید بکنند و از چه قواعدی باید پیروی کنند. به نظر می‌رسد هنجارهای درونی‌شده قبلی می‌تواند در افراد زمینه مناسبی برای

آموزش‌های لازم در بدو سکونت در خوابگاه‌ها و درونی کردن قواعد جدید محسوب شود. بنابراین در مجموع به نظر می‌رسد نبود تعامل مستمر بین دانشجویان ساکن خوابگاه و نیز کمبود برنامه‌های مشترک فرهنگی میان خوابگاه دختران و پسران و در پی آن عدم تشکیل گروه‌های منسجم و پایدار و نبود الزامات گروهی، فقدان اقدامات جامعه‌پذیری در بدو ورود و سکونت دانشجویان در خوابگاه، فقدان نظارت اجتماعی رسمی و ساخت نظام اجتماعی خوابگاهی، از عوامل مؤثر بر وضعیت نابسامان اجتماعی و بروز وضعیت آنومیک و گاه خطرناک در میان خوابگاه‌های دانشجویی است.

در پایان گفتنی است اگر دانشجویان مقید به آداب اجتماعی و عادت‌های اجتماعی دارای کارکرد مناسب پس از مدتی احساس کنند هیچ تفاوتی بین آنان و متخلفان گذاشته نمی‌شود و همه به یک دیده نگریسته می‌شوند، دچار احساس محرومیت نسبی شده و دیری نخواهد گذشت که آنان نیز به جمعیت اکثریت نامقید به آداب و عادت‌های اجتماعی دارای کارکرد مناسب، می‌پیوندند. از این رو به نظر می‌رسد راه‌حل مناسب همانا ایجاد نظام اجتماعی متعادل است.

پیشنهادها

۱. از آنجاکه ساخت اجتماعی فعلی خوابگاه‌های دانشجویی یکی از موانع مهم و جدی در انجام تغییرات ارزشی و هنجاری در سطح خوابگاه‌هاست، با تفکیک محل سکونت دانشجویان تازه‌وارد از سایر دانشجویان، می‌توان تا حد زیادی ضمن جلوگیری از اشاعه ارزش‌ها و هنجارهای نامطلوب در میان آنان، به اقدامات مفید و کارساز ذیل دست زد.

۲. تشکیل گروه‌هایی و جلسات مستمر و جذاب فرهنگی بین دانشجویان تا بدین وسیله احساس «ما» و تعامل اجتماعی مستمر بین آنان تقویت شود و بدین وسیله زمینه انجام فعالیت‌های درون‌گروهی میان آنان فراهم شود.

۳. اسکان دانشجویان هم‌رشته و یا دست‌کم هم‌دانشکده‌ای در اتاق‌ها، طبقات و آپارتمان‌های نزدیک به هم که شامل مقاطع تحصیلی مختلف نیز می‌شود تا این وجوه تشابه، زمینه را برای تقویت احساس «ما»ی درون‌گروهی فراهم نموده و بر الزامات گروهی بیفزاید.

۴. برگزاری نمایش‌ها و تئاترهای دانشجویی در بدو ورود دانشجویان (در اردوی آشنایی با دانشگاه) و ارائه تصویری دقیق از خوابگاه به دانشجویان و آموزش غیرمستقیم آداب و عادت‌های اجتماعی مناسب به آنان.

۵. تشکیل گروه یا سازمان مستقل دانشجویی بدون هیچ گونه وابستگی به مسئول و سرپرستی که منعکس کننده نظرات مفید و سازنده دانشجویان به مسئولین باشد. این گروه باید اکیداً از فعالیت سیاسی پرهیز کند تا اعتماد دانشجویان ساکن به آنها جلب شود. از این گروه می توان به عنوان ابزاری برای اعمال نظارت و کنترل اجتماعی استفاده کرد. همچنین این گروه پیونددهنده مناسبات مثبت میان دختران و پسران است.
۶. برآورد خسارتی که به علت بی توجهی و بی تفاوتی دانشجویان متوجه خوابگاه ها و دانشگاه می شود و آگاه نمودن ساکنان خوابگاه در این زمینه.
۷. تهیه شرح وظایف ایدئال افراد ساکن در خوابگاه و نصب آن در مکان های لازم، و ایجاد زمینه انتخاب دانشجویان نمونه ساکن در خوابگاه با پاداش های قابل توجه.
۸. پرهیز از اعمال کنترل یا اشاعه ارزش ها و هنجارها توسط تشکل های دانشجویی موجود در سطح خوابگاه ها زیرا در فرایند اشاعه، اشاعه کننده باید از وجه مثبت و جذابی در نزد پیام گیرندگان برخوردار باشد.
۹. اعمال نظارت دقیق در هنگام تحویل اتاق و وسایل سکونت به دانشجویان و نیز در هنگام دریافت وسایل مذکور.
۱۰. برگزاری جلسات ماهانه پرسش و پاسخ بین مسئولین خوابگاه ها و دانشجویان.
۱۱. برخورد صادقانه مسئولین دانشگاه با دانشجویان ساکن خوابگاه و جلب مشارکت و همفکری دانشجویان در حل مشکلات موجود خوابگاهی.
۱۲. واگذاری خوابگاه های دانشجویی به مدت یک دوره ۶ تا ۷ ترمی به دانشجویان به منظور جلوگیری از اتلاف وقت و هزینه ای که هر ساله از این طریق بر دانشجو و دانشگاه تحمیل می شود. این اقدام سبب تقویت حس تملک در دانشجویان شده و احتمالاً در کنار سایر اقدامات انجام شده الزام بیشتری متوجه آنها شده و تلاش بیشتری در جهت حفظ اموال خواهند نمود.
۱۳. توجه دقیق به سازه های تعیین کننده تغییرات میزان آنومی در میان خوابگاه های دختران و پسران و برنامه ریزی بر اساس آنها.
۱۴. بررسی دقیق تر پدیده ای به نام «سازگاری عرفی» در میان دانشجویان.
۱۵. تقویت مراکز مشاوره در خوابگاه ها.

منابع

اسکیدمور، و. (۱۳۷۵) *تفکر نظری در جامعه‌شناسی*، مترجمان: علی محمد حاضری و دیگران، چاپ دوم، تهران: تابان.

بیلینگتون و دیگران (۱۳۸۰) *فرهنگ و جامعه*، مترجم: فریبا غرمدفتری، تهران: نشر قطره.
دورکیم، ا. (۱۳۴۳) *قواعد و روش جامعه‌شناسی*، مترجم: علی محمد کاردان، انتشارات دانشگاه تهران.
راد، ف. (۱۳۸۲) *جامعه‌شناسی توسعه فرهنگی*، تهران: انتشارات جانبخش.
ریتزر، ج. (۱۳۷۴) *نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر*، مترجم: محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.
رفیع‌پور، ف. (۱۳۷۲) *سنجش گرایش روستاییان نسبت به جهاد سازندگی*، تهران: مرکز تحقیقات جهاد سازندگی.

_____ (۱۳۷۶) *توسعه و تضاد*، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.

_____ (۱۳۷۸) *آنومی یا آشفتگی اجتماعی*، تهران: انتشارات سروش.

روح‌الامینی، م. (۱۳۶۸) *زمینه فرهنگ‌شناسی*، تهران: انتشارات عطار.

روشه، گ. (۱۳۶۷) *کنش اجتماعی*، مترجم: هما زنجانی‌زاده، مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.

صدیق‌اورعی، غ. (۱۳۷۴) *جزوه مبانی جامعه‌شناسی*، دانشگاه فردوسی مشهد.

کرلینجر، فرد، ان؛ پدهاوزر، الازار (۱۳۶۶) *رگرسیون چندمتغیری در پژوهش رفتاری (جلد اول)*،

مترجم: حسن سرایی، تهران: نشر دانشگاهی.

کرلینجر، فرد، ان (۱۳۷۴) *مبانی پژوهشی در علوم رفتاری*، مترجمان: حسن پاشا شریفی و جعفر

نجفی‌زند، تهران: انتشارات آوای نور.

گیدنز، آ. (۱۳۷۳) *جامعه‌شناسی*، مترجم: منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.

محسن، م. (۱۳۶۸) *جامعه‌شناسی عمومی*، کتابخانه طهوری، تهران: چاپ نهم.

معیدفرد، س. (۱۳۸۰) *نابسامانی اجتماعی یا سازگاری عرفی*، تهران: نشر کلمه.

معرفی، پ. (۱۳۸۱) «قانون گریزی، علل و عوامل آن»، *نشریه وکالت*، دوره -، شماره ۵، صص ۳۵-۳۱.

ورجانند، پ. (۱۳۶۸) *پیشرفت و توسعه بر بنیاد هویت فرهنگی*، تهران: شرکت سهامی انتشارات.

Austin-Broos, D. I. (1987) "Clifford Greetz: Culture, Soeiology and Historism", in Ed. Diane J. Austin-Broos, *Creating Culture: Profiles in the Study of Culture*, London: Allen & Unwin.

Cloward, Richard, A. (1969) "Illegitimate Means, Anomie, and Deviant Behavior", in lewis A. Coser and B. Rosenberg: *Sociological Theory: A Book Reading*, London: Macmilan.

Cochran, W. (1963) *Sampling Techniqves*, NewYork: John wiley & Sons.

Dahrendorf, R. (1988) *The Modern Social Conflict: An Essay on The Policies of Liberty*, London: Weiden Feld and Nicolson.

Davis, Nanette J. and Clarice S. (1995) *Social Control of Deviance: A Critical*

Perspective, New York: McGraw Hill.

Demian, A. F. et al. (1993) "Correlate of Anomie in French Canadian Adolescents", *The Journal of Social Psychology*, Vol. 133(2): 141-146.

Durkheim, E. (1951) *Suicide, A Study in Sociology*, New York: the Free Press.

Greetz, C. (1973) *The Intercultural Pretation of Cultures*, New York: Princeton University press.

Gurr, Tedd R. (1970) *Why Men Rebel*, New Jersey: Princeton.

Koenig, R. (1976) "Anomie", in W. Bernsdorf, Woerter Bunchder, *Soziologie*, Frankfurt: M: Fischer Taschen Buch Verlag.

Lafree, G. and Kriss A. D. (1966) "The Effect of Changes in Intra-racial Income Inequality and Educational Attainment on Changes in Arrest Rates for African American and Whites, 1957-1995", *American Journal of Sociology*, Vol. 61(-): 614-634.

Lautmann, R. (1971) *Wert and Norm: Begriffsanalyse soziologie*, Opladen: Westdeutscher Verlag.

Masliw, H. A. (1977) *Motivation and Persönlichkeit*, Olten: Walter.

Matsueda, R. (et.al) (1992) "The Prestige of Criminal and Conventional Occupations: A Subcultural Model of Criminal Activity", *American Sociological Review*, Vol. 57(-): 752-770.

Merton, Robert. K. (1968) *Social Theory and Social Structure*, New York: The Free Press.

Richards, M & Wills, A. (2004) *Impacts of Illegality & Barriers to Legality*, Honduras: International Forestry Review.

فصلنامه علمی-پژوهشی

۱۰۶

دوره دوم

شماره ۸

زمستان ۱۳۸۸